Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Afrika, of geschiedenis, zeden, gewoonten en gebruiken der Afrikanen van Dahomey (Guinea)

https://hdl.handle.net/1874/303279

Historia Gentium
Octavo n°. 1958.
S. oct.
1958

A. G.
1958.

GESCHIEDENIS, ZEDEN, GEWOONTEN EN GEBRUIKEN

DER

AFRIKANEN.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT
0852 4161

AFRIKA,

OF

GESCHIEDENIS, ZEDEN, GEWOONTEN

EN GEBRUIKEN

DER

AFRIKANEN,

VAN

DAHOMEIJ (GUINEA);

DOOR

J. M'LEOD, D. M.

Vertaald uit het Fransche van

EDUARD GAUTTIER.

MET PLATEN.

SALLIJ ABSON.

Te AMSTERDAM, bij

VISSER & COMP.

MDCCCXXII.

P.U.G.

BERIGT

VAN DEN

SCHRIJVER.

Ik had het opstel van dit werkje aan sommige vrienden voorgelezen, wier oordeel bij mij in hooge achting stond. Zij drongen er op aan dat ik hetzelve der wereld zoude mededeelen, en deden mij opmerken, dat alles wat Afrika betrof en, nieuwe berigten deswege vervattende, tot de kennis en verbetering van zijn maatschappelijk stelsel konde bijdragen, nimmer van belangrijkheid ontbloot konde zijn. Tevens spoorden zij mij aan, om mijn verhaal den een-

maal gegevenen vorm te laten behouden, dewijl een kort en eenvoudig verslag van daadzaken, vooral wanneer het eene schildering van de zeden der wilden betreft, niet zelden meer dan een langwijlig en dik boekdeel, geschikt is om een juist denkbeeld van dezelve te geven.

VOOR-

VOORREDE

VAN DEN

FRANSCHEN VERTALER.

In weerwil der pogingen en inspanningen van zoo vele ondernemende mannen, is Afrika den Europeanen nog slechts weinig bekend. Een verschroeijende hemel en een Oceaan van zand, zijn alleen reeds groote hinderpalen; doch zeer jonge gebeurtenissen bewijzen op nieuw, dat de mensch er overal, nog meer dan de luchtstreek, is te duchten. De reiziger, door den semoum gespaard, ontkomt slechtszelden aan de domme woestheid des negers, of aan het onhandelbare fanatismus van den muzelman.

Hoe wenschelijk zoude het dus zijn, een genootschap te zien vormen met het edel en heilzaam oogmerk, om, zoo al niet de verhevene weldaden eener hoogere beschaving, waartegen alles zich in deze

wilde gewesten verzet, over Afrika uit te storten, dan ten minste in dat werelddeel de ruwheid der zeden te verzachten, den inwoners meer menschelijke gevoelens in te prenten, derzelver geluk te verzekeren, en daardoor tevens dat van Europa te verhoogen. Peillooze hulpbronnen staan waarlijk hiertoe ter onzer beschikking; want vrome en onvermoeide zendelingen verlangen niets dan genoegzame inlichtingen en eene wijze bestiering, om, zelfs met gevaar van hun leven, de verhevene en weldadige zedeleer van het evangelie te gaan verkondigen; uitmuntende geleerden vervaardigden reeds woordenboeken van de voornaamste afrikaansche talen, en wachten slechts op eene gunstige gelegenheid om dezelve in het licht te geven; eene menigte van werkzame mannen, gewoon om alle gevaren te trotseren en wien de rust van den vrede tot eenen last verstrekt, roept bovendien, luidkeels, om eenen bezielenden wenk: ziet daar het-

hetgeen ons Frankrijk aanbiedt, wat vinden wij echter voor het tegenwoordige in Afrika?

De Heer JAUBERT, *een vermaard reiziger, evenzeer door uitgebreide kundigheden als bewezene groote diensten, dierbaar aan zijn vaderland, zeide mij onlangs: » Overal waar het aardrijk onvruchtbaar is, is de mensch ook wreed." Deze aanmerking zoo waarachtig ten opzigte van Azië, is met nog meer regt op Afrika toepasselijk, alwaar de dorheid van den grond de gevoelloosheid van het hart der inwoners aankondigt en bijna regtvaardigt. Het eerste en magtigste middel ter beschaving is dus de bebouwing der landerijen, en, hoe gemakkelijk zal het ons niet zijn dezelve tot stand te doen brengen! Onafzienbare streken, met nog maagdelijke plantbedden bedekt, en wier vruchtbaarheid, onder eene brandende zon, door eene welbestuurde werkzaamheid, zeer te bevorderen is, beloven ons, op den afstand van wei-*

ni-

Wat mij zelven betreft, ik bevlijtig mij om alles bij een te zamelen, wat strekken kan, om een volledig denkbeeld van het land, de zeden en de gebruiken der Afrikanen te geven. De reis, welke ik thans aanbiede, bevat korte doch naauwkeurige berigten omtrent Dahomey. Men koesterde weleer zulke valsche begrippen wegens dit koningrijk, dat men, in een anderzins zeer belangrijk werk (*), niet schroomde te verzekeren, dat het menschenvleesch aldaar op de openlijke markten werd uitgestald. De aanteekeningen van M^r. LEOD zullen, ongetwijfeld, wel geene hooge gedachte aangaande de teêrgevoeligheid en menschlievendheid der Dahomiërs doen ontstaan; maar van eene zoo afschuwelijke aantijging zal hij hen ten minste ontheffen.

(*) Zie de Encyclopédie bij het woord Dahomey.

GE-

GESCHIEDENIS, ZEDEN, GEWOONTEN EN GEBRUIKEN DER AFRIKANEN.

DAHOMEY.

EERSTE HOOFDSTUK.

Vertrek des Schrijvers. Aankomst in Afrika.

De vrede van *Amiens* deed, in het begin van den jare 1803, belangrijke hervormingen in de engelsche zeemagt, vooral ten aanzien der officieren van gezondheid, geboren worden.

De jonge geneesheeren, die, van de akademie komende, terstond in 's lands dienst getreden waren, hadden den tijd niet gehad tot het aanknoopen van die betrekkingen, welke zoo noodzakelijk tot het bekomen eener goede prak-

tijk zijn, en thans eenen ouderdom bereikt hebbende, waarin het hoogst moeijelijk is zich zelven eene voordeelige loopbaan te ontsluiten, zoo vonden zij zich verpligt om hunne toevlugt tot andere hulpmiddelen te nemen. Ook de regering wenschte hen aan een zwervend leven te boeijen, als hetwelk, de sfeer hunner ondervinding dagelijks uitbreidende, hen tot geschikte voorwerpen vormde, waarop men rekenen kon, wannneer men derzelver dienst weder zoude noodig hebben. Het was met dit oogmerk dat men hun alle soldij onthield, waardoor zij zich verpligt zagen om voort te gaan met de kansen der fortuin te beproeven.

Daar ik mij onder het getal dier zoo mildelijk beloonde ambtenaren bevond, achtte ik mij zeer gelukkig, toen mij de post van chirurgijn aan boord van een' slavenhandelaar werd aangeboden, en ik aarzelde dus ook niet denzelven aan te nemen. Alvorens ik zulks vrijelijk doen konde, was het echter noodig uit den dienst van zijne Majesteit ontslagen te worden, waarvoor ik zelfs noch eene som gelds behoorde te voldoen. Ik kon mij bij die gelegenheid niet weêrhouden van den dikken gemesten sekretaris der admiraliteit te doen opmerken, hoe

hard

hard het voor eenen officier was, geld aan de regering te moeten betalen, wanneer hij zelf van deze geenerlei soldij genoot. Grimlagchende antwoordde hij mij hierop, dat zulks hem niet minder onbillijk dan mij toescheen, doch dat de bestaande inrigtingen het vorderden, en hij bleef niet in gebreke er tevens bij te voegen, dat het zeer eervol was, om, al ware het dan ook zonder eenig traktement, op eene lijst te zijn ingeschreven, die van zulke groote gevolgen konde zijn, terwijl men er bovendien groot berouw over zoude kunnen hebben, zich, door het verzuim eener kleine formaliteit, aan het verlies der groote voordeelen te hebben blootgesteld, waarop men anders het vooruitzigt bleef behouden. Ofschoon dit zoo streelende vooruitzigt mij slechts flaauwelijk verheugde, telde ik hem echter het gevorderde geld toe, en in de hoop op eene betere toekomst ging ik scheep aan boord van den *Trusty*, die toen in den Teems was ten anker gelegen.

In de maand Januarij gingen wij onder zeil. Een voordeelige wind voerde ons weldra buiten het kanaal, en de kanarische eilanden latende liggen, rigtedden wij onzen koers naar de afrikaansche kust. Op eenigen afstand van de

Kaap-verdische eilanden vertoonde zich een zonderling verschijnsel aan ons oog, gedurende omstreeks een kwartier uurs voeren wij namelijk over eene zee van donker rode kleur; doch, na verloop van dien tijd, hernam het water weder zijne gewone blaauwachtigheid en konden wij ook geen' grond meer peilen.

Terwijl wij over den boezem dier gekleurde vloeden zeilden, deden wij herhaalde malen water scheppen, doch het onderzoek van hetzelve leverde geene andere uitkomsten dan dat van het gewone zeewater op.

Te Barraway, aan Kaap Palma, te St. Andreas en aan Kaap Laho, liepen wij binnen om den noodigen voorraad van rijst en andere granen, tot voedsel der slaven op den overtogt, in te koopen.

Deze geheele kust is bekend onder den naam van graan-kust. Wij vonden er volken van verschillenden aard en taal, doch de kortheid van ons verblijf gedoogde niet dat wij derzelver zeden en gewoonten naauwkeurig leerden kennen. Desniettemin bespeurde ik, dat allen slechts zwakke en zeer verspreide natiën waren, cijnsbaar aan eenen binnenlandschen meer magtigen staat, het koningrijk van Aschan-

chanti geheten. Te zelfden tijde had ik reden om verbaasd te staan over de bekwaamheid der wilden in het zwemmen en duiken. Deze menschen zijn ware tweeslachtige dieren, en het is moeijelijk zich een denkbeeld te vormen van de vlugheid, waarmede zij de kleinste stukjes munt, die men hun van boord toewierp, in het water wisten te volgen en er weder uit te halen.

Wij vertoefden een paar dagen te Kaap Kust-kasteel, de hoofdplaats onzer bezittingen op de afrikaansche kust, en liepen de baai Benin, in kanos door inboorlingen voortgeroeid, binnen. Er heerscht in deze streken een gestadige west-zuidwestelijke wind, die de zee zoo onstuimig doet zijn, dat geen europeesch vaartuig het er op uit kan houden. Zoodra men de goudkust verlaat, moet men zich van sloepen, gewoonlijk met twee en dertig roeijers en eenen schipper bemand, voorzien. Dit is niet alleen noodzakelijk, uit hoofde dat deze vaartuigjes het groote geweld der golven, met vele behendigheid, weten te boven te komen, maar ook vooral om dat de meeste natiën in de nabuurschap met een vooroordeel zijn behebt, hetwelk hen belet hunne voeten in zout water te steken, en waardoor het dus, zonder

het gemelde hulpmiddel, onmogelijk zoude zijn met hen in eenige aanraking te komen.

Het is inderdaad verbazend, wanneer men ziet, op welke wijze deze negers de golfslagen weten te vermijden. Zij bedienen zich van het oogenblik, waarin eene groote baar voorbij snelt, als wanneer zij met al hunne krachten roeijende en hare rigting volgende, zingen, of liever brullen, ten einde zich onderling aan te sporen en alzoo te verhoeden van niet door de volgende baar te worden ingezwolgen. Op deze wijze wordt hunne boot ver genoeg op het strand geworpen, waarna zij terstond aan wal springen, om den schok der golven te vermijden, die zich op de kust komen breken.

Ingeval deze ontscheping mislukt, hetgeen dikwijls plaats grijpt, is hunne eerste zorg de blanken te redden, die zich in de boot bevinden; want indien er, door verzuim of onoplettendheid van hunnentwege, een enkele kwam te verdrinken, dan zouden zij, vermits hunne bekwaamheid in het zwemmen bekend is, daarvoor met hunne hoofden moeten boeten.

In het begin van Maart kwamen wij te Whidah aan. Onze waardige kapitein, DAVISON, reeds

reeds met het land bekend zijnde, hetwelk als het Circassië van Afrika wordt beschouwd, besloot er eene faktorij, tot inkoop van slaven, op te rigten en zelf tot aan Lagos (ongeveer 120 mijlen hooger op in den zeeboezem) vooruit te trekken. Dáár was het, dat hij zijne lading wilde volledig maken. Hij stelde mij voor om mij aan het hoofd der faktorij te plaatsen, indien ik mijnen post als doctor wilde laten varen; welk voorstel ik gretig aannam. De Gouverneur van het fort *William*, de heer ABSON, beloofde vriendelijk mij met zijnen raad te zullen bijstaan. Hij stelde mij aan de gezagvoerders des lands voor als kapitein van den *Shrimp*, een kleine kotter, die ons schip tot ligter diende en, voor de leus, heen en weder kruiste, of ver van de wal bleef liggen. Zie hier wat het oogmerk dezer behoedmaatregelen was.

De regten, welke de koning dezes lands van de schepen heft, die alhier handel drijven, zijn aan het getal van derzelver masten geëvenredigd. Aldus eischt hij eene som, die gelijk staat met de waarde van een en twintig slaven, voor eenen driemaster, van veertien sla-

ven, voor eene brik, en van zeven voor eenen kotter of sloep.

Door middel van de kunstgreep, door den kapitein verzonnen, ontdook men twee derde gedeelten van de regten, welke men zoude hebben moeten betalen, indien het schip zelf was in de haven gekomen, en daar hij nog in eene andere landstreek handel ging drijven, alwaar men nieuwe lasten voor de geheele lading oplag, zoo scheen het hem allezins regtmatig toe om ook daar, waar slechts een gedeelte van zijn schip bevracht werd, ook een gedeelte der regten te ontduiken.

Het huis, waarvan ik het hoofd werd, bestond uit zes *hammocks*, of palanquin-dragers, twee faktoors, één' tolk, één' kok, éene waschvrouw en nog eenige andere bedienden. Mijne pakhuizen en woonvertrekken waren binnen de vesting, alwaar ik steeds de tafel van den gouverneur ABSON genoot.

Bij mijne ontscheping stond ik, gelijk alle Europeanen, versteld, over het voorkomen des lands. Die reusachtige boomen der keerkringen, zoo verschillend van degenen welke men gewoonlijk in Europa ziet; die heerlijke vruchten, welke in

onze

onze gewesten zoo schaars zijn, doch hier allerwege in het wilde en in grooten overvloed groeijen; die zwarte en schier naakte bevolking; de vorm en het uiterlijke der woningen, — alles brengt den nieuw aangekomenen in eene onbeschrijfelijke verbazing.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Uitgestrektheid, grenzen en voortbrengselen van het koningrijk Dahomey.

Whidah was voormaals een onafhankelijk koningrijk. In 1727 werd het door GUADIA TRUDO, koning van Dahomey, veroverd. Deszelfs hoofdstad, die den naam van Grigwie draagt en eenige mijlen van het strand gelegen is, bevat ongeveer twintig duizend inwoners. In de laatste eeuw zijn er door de Europeanen drie forten in dit gedeelte van Afrika gesticht. Het eene behoort aan Frankrijk, het tweede aan Engeland en het derde aan Portugal. Men drijft er handel in slaven, ivoor en palm-olie. Deze forten zijn slechts groote vierkante gebouwen, van eene drooge gracht omringd, over welke men eene draaibrug heeft geworpen. De hoeken of bastions zijn met eenige stukken geschut beplant; doch deze bevinden zich in zoo slechten staat, dat, indien het immer noodig werd er gebruik van te maken, zij, tegen wien men dezelve zoude rigten, aan veel minder gevaar zouden zijn blootgesteld, dan zij die

die ze moesten bedienen. Er worden echter altijd twee of drie, tot het doen van salutschoten, in goeden staat gehouden.

De muren bestaan uit modder of aarde, welke men uit de grachten heeft opgedolven. Men mengt dezelve met water door elkander, tot dat zij zacht genoeg is, om met gemak bewerkt te kunnen worden; doch spoedig maakt de hitte der zon haar zoo hard als gebakken steen. De inboorlingen bouwen ook op dezelfde wijze hunne woningen, welke zij *Swisch* noemen, en bedienen zich van bamboes en kalk om dezelve te dekken en te pleisteren.

Het koningrijk Dahomey, de aan hetzelve cijnsbare staten er onder gerekend, strekt zich tot omstreeks honderd en vijftig mijlen binnenslands uit. Deszelfs lengte is niet naauwkeurig bekend. Zijne stranden beginnen op ongeveer 6 graden en 11 minuten noorderbreedte. Deze opgaaf kan men echter niet als volkomen juist beschouwen, want de kusten van dit land zijn nimmer zorgvuldig opgenomen. Abomey, de hoofdstad, ligt ongeveer tachtig mijlen ten noord-oosten, op omstreeks 3 graden lengte.

De naburige koningrijken zijn ten noorden en westen Aschanti en Mahey, ten noord-oosten

Eyo

Eyo, ten zuid-westen Papo, ten zuid-oosten Benin; doch tusschen de twee laatsten bevinden zich onderscheidene kleine landschappen, zoo als bijv: Jakin en Badagry.

De grond rijst schier onmerkbaar van de kust naar de binnendeelen, en op eenen afstand van meer dan honderd mijlen (tot zoo ver zijn de Europeanen doorgedrongen) ontmoet men nog naauwelijks eenen enkelen heuvel. Hoe diep men ook grave, vindt men echter niets anders dan eene roode tufaarde en nimmer de minste rotsachtige zelfstandigheid. Het vreemdste van alles is nog dat men in het geheele land geen' enkelen steen, die de grootte eener noot bereikt, aantreft.

Het is niet te verwonderen, dat zulk een grond, door de stralen der keerkringzon verwarmd, verbazend rijk in voortbrengselen is De stammen van sommige boomen wassen tot eene zoodanige dikte, dat de inboorlingen er, om de meeren te bevaren, kanos van maken, die gemakkelijk zestig, ja honderd menschen bevatten kunnen (*). Men begrijpt ligt dat deze boomen, tot

(*) Geloofwaardige personen verzekeren, dat men in de meer oostelijk stroomende rivieren kanos ontmoet,

tot eene geweldige hoogte geklommen, en met digt gebladerte bedekt, een indrukmakend gezigt opleveren. Ook het suikerriet verkrijgt er eenen buitengemeenen omvang.

Ofschoon de landen schier nergens dan in den omtrek der steden bebouwd worden, zoo zijn echter de overvloedige oogsten genoegzaam voor de behoeften der bevolking. Onder de wilde planten, die in de velden, om Whidah gelegen, groeijen, is het kruidje roer mij niet, door zijne snelle voortplanting, de schadelijkste.

Een onzer laatste gouverneurs, die men erkennen moet dat eene grondige kennis van Afrika bezat, heeft gemeend dat de thee in dit land zonder moeite groeijen zoude. Men heeft steeds met geestdrift gewenscht, dezen belangrijken handeltak van het juk der Sinezen te ontheffen, want die schijnheilige barbaren laten nimmer eene gelegenheid voorbij gaan om dezulken, die genoodzaakt zijn onvermijdelijke betrekkingen met hen te onderhouden, op alle mogelijke wijzen te vernederen en te kwellen.

Men

moet, nog grooter dan deze en op den voorsteven met een kanon gewapend.

SCHRIJVER.

Men is van voornemen geweest om den theeboom in Brazilië, alwaar hij goed voortkomt, en ook in onze Kolonie de Kaap de Goede Hoop aan te kweken. Hetgeen de uitvoering van dit ontwerp verhindert is geenszins de moeijelijkheid der verbouwing, maar de duurte van het arbeidsloon, dat in Sina veel lager is dan overal elders.

Indien deze boom naar Dahomey werd overgebragt, zou de zwarigheid weldra ophouden te bestaan. De gronden zijn uitgestrekt genoeg om in de verbruiking van geheel Engeland te kunnen voorzien en de onkosten der verbouwing zouden niet noemenswaardig wezen. De voortbrengselen onzer Fabrijken zouden in ruiling ontvangen worden, terwijl wij in Sina niet anders dan met ons gereed geld kunnen teregt komen. De koning en het volk van Dahomey zouden zeer gaarne betrekkingen met ons openen, en zulk een handel zoude, meer dan eenige andere zaak, tot de beschaving van Afrika, waaraan men thans bijna begint te wanhopen, medewerken. Toen ik in dit land was, dacht ik wel aan dezen boom, doch vermits mij te dier tijd, ik erken het met schaamte, de vermaken en vrolijkheden meer dan de natuurlijke ge-

geschiedenis en de kruidkunde bezig hielden, zoo bewerkstelligde ik ook geene proefneming op dit onderwerp.

Dahomey brengt in grooten overvloed alle soorten van vruchten voort, die onder de gezengde luchtstreek groeijen, en bovendien nog eenige anderen, die aan het land eigen zijn. Vooral moet ik van eene kleine vrucht gewagen, die naar eene koffijboon gelijkt en, schoon zelf juist niet lekker zijnde, echter eenen smaak in den mond achterlaat, die de zuurste azijn als in den heerlijksten wijn en den wrangsten citroen als in den zoetsten oranjeappel doet verkeeren. Het walgelijkste kruid neemt eene dragelijke smaak aan in den mond van hem, die deze zonderlinge vrucht heeft gekaauwd, en dit uitwerksel blijft lang bestaan. Men noemt haar algemeen de wonderboon, doch de heer DALZELL heeft haar den naam van *Cerasus oxyglycus* gegeven.

Wanneer men deze boon gegeten heeft, moet men niet verwachten den ganschen dag weder den waren smaak der spijzen te zullen genieten, dewijl allen eene suikerachtige hoedanigheid schijnen aan te nemen, en men speelt de grappigste potsen aan hen, die met hare

zon-

zonderlinge uitwerkselen nog niet bekend zijn.

De heer DALZELL, die gouverneur te Whidah is geweest en tegenwoordig gouverneur in dienst der kompagnie is, heeft gepoogd de struik die deze vrucht draagt, naar de West-Indien over te planten, doch is er niet in geslaagd. Ook heeft hij getracht de boontjes in te leggen, doch op welke wijze hij zulks ook heeft bewerkstelligd, altijd hebben zij hare zonderlinge hoedanigheden verloren.

In het regen-saizoen zijn hier de donder en bliksem dikwijlks vreesselijk. Het water stort dan stroomsgewijs uit de wolken neder, en herschept de lage gronden in meeren. De orkanen echter zijn niet zoo langdurig als in de West-Indiën of in de zeeën van het oosten. Hoozen, die niet langer dan vijftien of twintig minuten aanhouden, blazen er met eene gestadige hevigheid en loopen in dien korten tijd door al de streken van het kompas.

Men merkt ook nog eenen bijzonderen wind op, die uit de binnenlanden waait en welken men *harmattan* heeft genoemd. Deze wind, over welks oorsprong men verschillende begrippen koestert, berooft boomen en planten van derzelver bladeren. Als hij waait maken

de

de inboorlingen zich denzelven ten nutte, en steken de kreupelbosschen in brand, door welke zij zich eenen doortogt willen openen; de banden van boeken buigen door denzelven achterwaarts, even als of zij voor een fel vuur waren gehouden, en indien men de voorzorg niet gebruikte van zelfs de vaten met drank, ook van buiten, vochtig te houden, dan zouden zij uitéén bersten. De lucht is op zulke tijden zoo zwaar en dik, dat men met het bloote oog gemakkelijk de zon kan aanschouwen, en dit hemelligchaam is dan van eene roodachtige kleur. Ook merkt men op, dat deze wind de voortgangen van besmettelijke ziekten stuit, hebbende men zulks dikwijls, onder anderen, ook ten aanzien van de kinderpokjes, waargenomen.

Men vindt in Dahomey rundvee, schapen, geiten en tamme vogelen, van alle soorten en in grootere hoeveelheid dan in de meeste andere streken van Afrika. De melk dient tot voedsel voor den mensch, iets, dat op de zuidwest kust van dit werelddeel niet algemeen plaats heeft.

Ook zijn er veel hazen, wilde duiven, patrijzen, kwartels, dassen enz.; en zij, die te

gemakkelijk zijn, of geen' tijd hebben om zelve op de jagt te gaan, kunnen zich zoo veel wild verschaffen als zij verlangen, door slechts eenen inboorling een weinig buskruid te geven, die hun daarvoor dan een gedeelte van zijne vangst in de plaats brengt.

De wilde dieren zijn er gevaarlijk en talrijk. Menigvuldige verwoestingen rigten zij onder de kudden en het vee aan, in weerwil van de zorgen, welke de inwoners aanwenden om dezelve des nachts in veiligheid te brengen.

De tijgers en luipaarden zijn niet tevreden met alles weg te voeren wat zij kunnen, maar dooden bovendien nog al wat zij ontmoeten. Gedurende mijn verblijf in het fort *William* vond men soms al het tamme gedierte, tot zelfs de kalkoenen, geheel verscheurd, terwijl er slechts een enkel stuk ontbrak, hetwelk door het roofdier was weggevoerd, en waarmede het over eenen muur van belangrijke hoogte had moeten springen.

Het angstige gelooi der runderen verkondigde ons meermalen des nachts, dat er een tijger binnen de vesting geslopen was. Bij het maanlicht kon men dan dikwijls de koeijen eenen kring zien vormen, in welks midden zij de kleine

kleine kalven plaatsten, met hunne hoornen den gevaarlijken vijand, die hen aanviel, trachtende af te weren.

Terwijl ik het fort *William* bewoonde had men eene aardige list uitgevonden, om zich van deze onverwachte bezoeken te ontslaan. Aan een met onderscheidene kogels geladen en wel bedekt geweer, zoodanig geplaatst dat deszelfs mond op de hoogte des tijgers lag, had men een vierdepart van een schaap op zulk eene wijze vastgemaakt, dat het dier, hetzelve aangrijpende, tevens den haan deed overgaan en terstond dood ter aarde stortte.

De heer ROBERTSON gewaagt, in zijn werk over Afrika, van een zeer oud doch natuurlijk middel, waarvan de negers zich bedienen, om de jonge tijgers te vangen. »Wanneer deze »menschen" zegt hij, »op hunne togten het »leger van een' luipaard aantreffen, nemen zij »er de twee jongen uit. Zoo de moeder hen »daarop vervolgt, ontslaan zij zich van dezelve, »door haar een der twee jongen toe te wer»pen, die zij dan dadelijk naar het nest draagt. »Somtijds komt zij wel terug, om ook nog het »andere op te zoeken, doch meestal vergenoegt »zij zich met dat, hetwelk zij behouden heeft.

»Joe hornet, een van hen, waarmede ik handel »dreef, bragt mij op zekeren dag eenen tijger, »dien hij op deze wijze gekregen had, en bleef »niet in gebreke mij te doen opmerken, dat »het wel voor een' zeer goeden vriend moest »zijn, dat men het waagde de jongen van zul»ke dieren te gaan ontvoeren."

De paarden van Dahomey zijn niet groot, doch zeer welgemaakt. Wanneer een der opperhoofden op feestdagen te paard stijgt, staan er aan beide zijden knechten, die hunne armen uitgestrekt houden, om den doorluchtigen man te vangen, indien hij vallen mogt.

De honden des lands deugen tot niets.

Olifanten zijn er zeer algemeen, doch niet geleerd om vrachten te dragen of ten oorlog te gaan, gelijk in de Indiën. Men acht hen slechts om het ivoor en ook om hun vleesch, dat men somtijds eet.

Een dier van het geslacht der hijenas, dat de inboorlingen *touitoui* noemen, rigt insgelijks dikwijls vreesselijke verwoestingen aan. Het loopt altijd in troepen en wroet in den grond om er kortlings begravene lijken uit te halen. Deze *opwekkers* — dus noemen hen de negers ook — brullen des nachts verschrikkelijk,

waar-

waarna zij nu en dan, van toon veranderende, een gezucht en gesteun, gelijk aan dat eener vrouw die zich in gevaar bevindt, doen hooren.

De slangen, van de soort *boa* genaamd, geraken tot eene monsterachtige grootte. Ik heb ze gezien van dertig voet lang en dik in evenredigheid. Dikwijls vallen zij wilde beeren, huisdieren, ja zelfs menschen aan. Zij doen haar slagtoffer verstikken, door er zich om heen te kronkelen, en hetzelve te drukken tot dat het den geest geeft, waarna zij het geheel inzwelgen. Door de rekbaarheid harer spieren worden zij hiertoe in staat gesteld. De grootheid der beesten, die zij dus aanvallen, in aanmerking nemende, zoude het moeijelijk zijn deze daadzaak te gelooven, indien dezelve niet op het ontegenzeggelijkst bewezen was. De staat van bedwelming, waarin men deze dieren, na zulk eenen maaltijd vindt, verschaft den Indianen de gelegenheid, om hen zonder gevaar te dooden.

De gansche natuur levert niets zoo afzigtigs op als dit gedrogt, wanneer het zich beweegt. Het werkt op den mensch door het afgrijzen dat het denzelven inboezemt, en het schijnt als

of zelfs de meest woeste dieren er denzelfden indruk van ontvangen, want allen zijn even zeker van hunnen dood, wanneer dit beest hen kan naderen.

De vergiftige slangen zijn niet talrijk. De gevaarlijkste zijn niet meer dan anderhalve voet lang en niet dikker dan een vinger.

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Godsdienst.

De godsdienst van het land is heidensch. Men gelooft er aan het bestaan van twee oppermagtige wezens, die elkander gelijk zijn in magt. Het een is het beginsel des goeds en het ander dat des kwaads. Den duivel bidt men gestadig, de toovenaars niet te veroorloven om hunnen heilloozen invloed uit te oefenen.

Te Whidah aanbidden de inwoners hunnen God, onder het beeld eener slang, door hen *daboa* genoemd, die nimmer boosaardig is en ook niet groot genoeg om den mensch vrees aan te jagen. Men bewaart deze dieren zorgvuldig en betoont hen den diepsten eerbied. Men voedt ze met ratten, muizen en vogelen. Het volk komt dezelve aanbidden en de zieken roepen hunne hulp in.

Ook de tijger is het voorwerp van den eeredienst der negers, die het eigenlijke Dahomey bewonen, doch zij begrijpen dat het beter is aan zijn vel, dan aan het levendige beest zelven,

hunne huide toe te brengen, en deze goden der Dahomiers worden, zekerheidshalve, *opgezet* (*).

Wanneer men wilde volken aldus de gevaarlijkste en vreesselijkste dieren ziet aanbidden, kan men zich niet weêrhouden van meening te zijn, dat hun oogmerk daarmede is, zich van de gunst der kwade geesten te verzekeren, die zij zich onder den vorm dezer verwoestende dieren voorstellen.

De inwoners van Whidah beelden zich soms in, dat de godheid hen bezielt, of liever, gelijk zij zich uitdrukken, dat zij van den fetisch worden bezeten, en, wanneer dit hun overkomt, moet men hen onder de bewaring hunner priesters stellen, tot dat deze bezieling ophoudt en zij weder tot zich zelven komen.

(*) In Russisch Tartarije vindt men ook nog eenige afgodische volkstammen, die beerenhuiden aanbidden. Zie *Woordenboek van het Russisch Keizerrijk*, door N. S. VSEVOLOJSKY, Moskow 1813.

(Fransche Vertaler.)

VIER-

VIERDE HOOFDSTUK.

Regering.

Whidah wordt door eenen onderkoning bestuurd, dien men *yavoegah* (hoofd der blanken) noemt, vermits hij met de polietie over de vreemdelingen en schepen belast is.

De officier, die, gedurende mijn verblijf in dit land, dezen post bekleedde, was een man van majestueuze gestalte, die met een voorkomen vol waardigheid de bevalligste manieren wist te vereenigen. Het hoofd had hij bedekt met eenen smaakvol versierden hoed, nagenoeg gelijk aan dien van eenen grande van Spanje; een stuk zijde, gewoonlijk van rode kleur, hing om zijne schouders, op de wijze als waan op de schotten hunne mantels dragen. Hij droeg eenen wijden broek, doch zijne beenen en armen waren naakt; boven de ellebogen had hij armbanden.

Wanneer de koning hem met eenige kennisgeving aan de Europeanen belastte, of wanneer hij eenige andere zaak met ons te behandelen

had, kleedde hij zich met nog meerdere zorg en had eenen talrijken stoet van wachten, muzikanten en parasoldragers in zijn gevolg. Het gebruik was toen, dat alle blanken, wier rang hun het regt gaf om voor den gouverneur te verschijnen, hem in de groote zaal van het fort opwachtten; doch de *yavoegah* was de eenige zwarte, die het voorregt bezat om zich neder te zetten. Men bood hem tot dat einde een fraai gewerkt kussen aan, terwijl de overigen, met de beenen kruislings, plat op den grond gingen zitten.

Telkens als de onderkoning iets tot eenen der zwarten zeide, wierp deze zich op de knien, en men nam dezelfde pligtpleging in acht, wanneer men hem wilde toespreken.

De volmaaktste europesche hoveling zou geene meerdere bevalligheid en ongedwongenheid hebben ten toon gespreid, dan de onderkoning van Whidah bij deze plegtige gelegenheden deed. Hij sprak het Engelsch, Fransch en Portugeesch, hebbende hij deze talen in de nabuurschap der forten geleerd, alwaar hij sedert zijne vroegste jeugd gewoond en men zich in den beginne van hem als tolk bediend had.

Of-

Ofschoon hij nu, hetgeen onze gouverneur ABSON hem in het engelsch zeide, volkomen verstond, zoo eischte de etiquette echter, dat hem zulks door eenen tolk werd herhaald; en het was inderdaad kluchtig te zien, hoe deze zich somtijds afsloofde op het voordragen van een denkbeeld, dat de onderkoning reeds geheel begrepen had, ja hem zelfs liefderijk behulpzaam was om uiteen te zetten. Na den afloop der plegtigheid schoof hij allen dwang ter zijde en sprak gemeenzaam met ons over verschillende onderwerpen. Vervolgens vereenigde zich het gezelschap aan eenen maaltijd, die er altijd bij deze gelegenheden plaats had.

De regering van Dahomey is geheel en al willekeurig. Nergens op aarde vindt men eene minder gematigde monarchij. Er bestaat geene andere wet dan de wil van den vorst, die zoo vele hoofden kan laten afslaan als hem goed dunkt, en over de eigendommen zijner onderdanen naar welgevallen beschikt, zonder aan iemand de geringste verantwoording verschuldigd te zijn. Hij bezit van drie tot vier duizend vrouwen, uit welke hij het korps zijner gardes en de officieren, die hetzelve bevelen, kiest. Gelijk wel te verwachten is, zijn er wei-

weinige onder haar, die zijne aandacht tot zich trekken.

Gedurende het leven des konings wordt er nimmer van zijnen vermoedelijken opvolger gewaagd; doch, zoodra zijn dood bekend is, haasten zich de grooten des rijks om den nieuwen magthebber uit te roepen. Regeringloosheid en verwarring heerschen dan door het geheele paleis, en de vrouwen verscheuren niet alleen hare kleederen, om de nagedachtenis van haren koninklijken gemaal te eeren, maar dooden zich ook onderling, ten einde zich met hem in het graf te hereenigen. Wanneer er geene bijzondere reden voor het tegendeel bestaat, wordt de oudste zoon der voornaamste gunstelinge gewoonlijk ten troon verheven; doch men heeft ook wel eens uitzonderingen op dezen regel gezien. Ten tijde van den troonsafstand van WHINOEHIOE, de laatste koning van Dahomey, werd zijn oudste zoon voorbijgegaan, vermits, ongelukkig, eene zijner teenen over eene andere was gegroeid; zijn broeder, een buitengemeen welgemaakt man, werd in zijne plaats gekozen, en deze is het, die nog tegenwoordig heerscht.

De koninklijke familie bezit rang noch voorreg-

regten. Den persoon des konings alleen komt al de eerbied des volks toe. Wanneer echter de vorst iemand zijner bloedverwanten bijzondere gunst wil bewijzen, betoont men denzulken eenige meerdere achting; doch zij houden daarom niet minder op de volstrekte slaven des heerschers te zijn.

Men begrijpt dat iemand, wiens vader zoo vele vrouwen heeft gehad, vele broeders en zusters moet hebben, en dat, indien men elk' den rang en titel van prins van den bloede wilde geven, zulks al zeer ver zoude henen voeren.

Het paleis van Abomey is cirkelvormig en, volgens het verslag der heeren DALZELL, NORRIS en ABSON, die dikwijls in de gelegenheid zijn geweest om hetzelve te bezigtigen, is het zamengesteld uit talrijke onderling verbondene pleinen, die te zamen ongeveer zoo groot als het St. James park zullen zijn.

De eerste minister draagt den titel van *Tamegan*. Dit is de eenige persoon, dien de koning het hoofd niet kan laten afslaan, wanneer hem zulks goeddunkt. Een oud gebruik wil, dat hij, die tot dezen rang stijgt, verzekerd zij dit zoo belangrijk ligchaamsdeel te zul-

zullen behouden. Het oogmerk hiervan is veelligt, dat hij gerust de waarheid zou durven zeggen, zonder voor eenige noodlottige gevolgen bevreesd te zijn.

De tweede minister of *mahoe* is de ceremoniemeester. Zijne werkzaamheden bestaan in het ontvangen en aan den koning voorstellen van alle vreemdelingen, voor wie hij tevens, gedurende hun verblijf, moet zorg dragen. Het hof voorziet hen en hun gevolg steeds van het noodige voedsel.

De derde grootofficier van de kroon is de *yavoegah* van Whidah; de vierde is de *jahoe* of grootkonstabel, die tevens de opperbeul is en de talrijke strafoefeningen bestuurt. De *agaaoe* is de opperveldheer des legers en heeft vele hoofdofficieren onder zijn bevel.

Nog vindt men aan het hof eene menigte boodschappers des konings. Men noemt hen ook wel *halfhoofd*, vermits zij zich de eene zijde van het hoofd kaal scheren, terwijl zij aan de andere het haar zoo lang mogelijk laten groeijen. Deze menschen zijn zeer dapper in den oorlog en dragen tot onderscheidings teeken eenen halskraag, zamengesteld van tanden van overwonnen vijanden.

Wan-

Wanneer deze lieden, wier voorkomen hoogst zonderling is, met eene boodschap worden uit gezonden, mogen zij nimmer bedaard stappen, maar moeten steeds uit alle magt loopen. Van afstand tot afstand worden zij door anderen vervangen, die dan op dezelfde wijze blijven voortloopen en de bevelen des konings met veel spoed en naauwkeurigheid overbrengen (*).

Wanneer zij met eene boodschap voor eenen Europeaan, in de forten van Grigwie, belast zijn, zoeken zij eerst den *Yavoegah*, of hem, die, bij zijne afwezigheid, zijne plaats vervangt, op, die hen dan, al ware het ook middernacht, terstond naar den persoon geleidt, aan wien de boodschap gerigt is. Welk ook het oogmerk hunner komst moge zijn, altijd komen zij met veel beweging aan, ja maken dikwijls een schrikverwekkend leven, vooral wanneer de vijand in de nabuurschap is, want het is onmogelijk in dit oproer te ontdekken, of men met vrienden of aanvallers te doen heeft.

Deze zonderlinge wijze van zich aan te melden had eens bijna een treurig toeval ten gevol-

(*) Aldus zijn ook de posten in Hindostan ingerigt. *(Fransche Vertaler.)*

volge gehad. Op zekeren nacht, waarin men den aanval van een' vijand verwachtte, die met een belangrijk korps krijgsvolk (*) tot in de nabuurschap genaderd was, kwam de *Yavoegah* met een talrijk gevolg onder de muren van het fort aan. Men maakte zich gereed om te vuren, toen men gelukkig nog in tijds de donderende stem van den onderkoning herkende, die eischte om binnengelaten te worden. Tot meerdere zekerheid had men de bruggen weggenomen, en de negers liepen om de grachten heen, ten einde eenigen toegang op te zoeken. Al dit leven werd veroorzaakt door de aankomst van een' dier halfhoofden, die, uit naam des konings, een koperen pistool en een stuk scharlaken kwam vragen. Zijne Majesteit had vernomen, dat ik deze zaken bezat, en verlangde dat ik ze voor hem zoude bewaren.

Een of twee dagen na dit voorval zagen wij het dahomische leger naderen. Hetzelve was vijf à zes duizend man sterk en kwam zich

(*) Ten einde de aanvallers af te weren had men den heer GORDON en alle andere blanken eener naburige engelsche faktorij in dienst gesteld.

DE SCHRIJVER.

zich in den omtrek van Grigwie nederslaan. Deze lieden hadden een woest voorkomen en hunne wapenen waren onderling zeer verschillende. Sommige hadden snaphanen, en andere hadden knuppels, sabels enz. Allen schenen welgezind te zijn om den vijand, die tot op onze grenzen was terug getrokken, te vervolgen. Naderhand vernamen wij, dat de Dahomiërs eene bloedige wraak hadden uitgeoefend, voor de beleedigingen, den inwoners van Whidah aangedaan. De hoofdofficieren waren door zonneschermen (parasols) onderscheiden; van daar dat de negers ook, wanneer zij eenige hunner aanvoerders verloren hebben, zeggen: » Zoo vele zonneschermen missen wij." De boodschap doende, die men *het woord des Konings* noemt, vallen de bode en zij die hem omringen ter aarde, en bedekken hun hoofd met stof of modder, indien zij dezelve kunnen vinden, zoo dat zij somtijds met hun zwart ligchaam en wollig hoofd, aldus met een roodachtig slijk bemorst, een aller afzigtigst aanzien hebben.

Wanneer 's Konings ministers met Z. M. spreken naderen zij langzaam den troon, werpen zich vóór denzelven op den buik, kussen de aarde, bedekken zich het hoofd met stof,

en in deze nederige houding spreken zij en hooren de bevelen des konings aan (*). Bij groote plegtigheden is Z. M. gezeten op eenen rijk versierden troon, van hoogstdeszelfs vrouwen omringd, waarvan sommige de insekten met waaijers verjagen, terwijl andere eenen doek in de hand houden om hem den mond af te vegen, en eene derde hem eene gouden vaas voorhoudt, waarin hij spuwt, wanneer hij rookt.

Al de gewesten en steden hebben hunne bijzondere magistraatspersonen, *Cabocirs* (†), die zich

(*) Deze wijze van een verzoek voor te dragen moet oudtijds ook die der Turken en Tartaren zijn geweest, want in hunne kanselery-formulieren vindt men dikwijls deze, tot eenen grooten gerigte, woorden: » Heer, » na mijn aangezigt met het heerlijke aftreksel van » het stof uwer voeten te hebben gewreven, enz."

(Fransche Vertaler.)

(†) De Heer BOWDICH verzekert, in zijne reis getiteld: *gezantschap naar Aschanti, (a)* dat dit woord *Cabocir* van het Portugeesch afkomstig is.

Ons schijnt het nogtans eerder toe af te stammen van het Arabische woord *Kibach*, meervoud van *Kabch*, dat

(a) In 1820 verscheen er eene Nederduitsche Vertaling van dit Werk.

Ned. Vertaler.

zich elk tot hunnen eigenen tak van bestuur bepalen en het regt uitoefenen, behalve in buitengewone gevallen, die voor den Koning van Abomey gebragt en door dezen, zonder hooger beroep, beslist worden. Niettegenstaande zijne willekeurige magt, moeten de andere ambtenaren en regeringslieden echter zeer op hunne hoede zijn en hunne posten eerlijk waarnemen, want wanneer er eene billijke klagte tegen hen werd ingebragt, dan bevond het hoofd des beschuldigden zich in zeer vegen toestand. Gedurende mijn verblijf te Dahomey werd de Gouverneur eener provincie, die van pligtverzuim was overtuigd geworden, veroordeeld, om zich een zeker getal van maanden, niet te mogen scheren, wassen of de nagels knippen en om daarna, voor eenige dagen, in dezen staat van onreinheid, buiten de deur van het paleis, aan de blikken des volks te blijven blootgesteld.

VIJF-

dat *vorst, regent, hoofd des huisgezins* beteekent. De Heer LABARTHE schrijft, in zijne *reis naar de kust van Guinea*, hetzelfde woord *Cabecher*.

Fransche Vertaler.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Wetgeving. Strafoefeningen. Huwelijken.

Het valsche getuigenis wordt hier strengelijk gestraft. Hij dien men van laster kan overtuigen, wordt ter dood veroordeeld. Het lijk eens zelfmoorders blijft onbegraven en wordt den wilden dieren toegeworpen. Ik heb van deze straf een voorbeeld gezien.

De huwelijken hebben hier op dezelfde wijze als bij de meeste wilde volken plaats. De man koopt zijne echtgenoot voor eene zekere som gelds, welke altijd geëvenredigd is aan het getal slaven of andere goederen van waarde, die de jonge vrouw aanbrengt. De veelwijverij is geoorloofd en heeft geene andere grenzen dan het vermogen des mans. Na den spoedigen afloop der wittebroodsweek worden de vrouwen uitgezonden om op het land te arbeiden. Haar lot is dan weinig boven dat der gewone dienstboden verkieslijk.

Het overspel wordt, zoo aan den man als de

de vrouw die het bedrijft, met slavernij, of eene boete die met den prijs van eenen slaaf gelijk staat, gestraft; doch dikwijls vindt een man het raadzamer zijne vrouw te houden dan haar te verkoopen, vermits hij zoo doende de liefhebbers uitlokt en zich wel betalen laat (*). Het lot der vrouwen is hoogst ongelukkig. Zij durven hunne echtgenooten niet anders dan met betuigingen van de diepste onderwerping naderen. Wanneer zij hun de kalabas toereiken, welke het voedsel bevat dat zij hebben bereid, werpen zij zich op de knien en zien hen op de nederigste wijze aan. Het schijnt dat zij zich te zeer beneden den man gevoelen om hem regtstreeks in het aangezigt te durven aanschouwen. Deze gewoonte van gestadig op de knien te vallen, maakt dezelve ook even zoo vereelt als hare hielen.

Een boos en scheldend wijf maakt soms het geluk van eenen Engelschman uit, want zij verjaagt alle verveling en verlevendigd het huisgezin. Doch dit verschijnsel is in Dahomey on-

(*) Geloofwaardige reizigers verzekeren, dat dit dahomische voorbeeld, dikwijls navolgers gevonden heeft in een zeker gedeelte van Europa.

Fransche Vertaler.

onbekend. Die edele geest van onafhankelijkheid, welke onze dames in het vaderland der vrijheid bezielt, is, helaas! in dit barbaarsche land een volslagen vreemdeling.

» De komst van eenen nieuwgeborenen," zegt de Heer NORRIS, » wordt bij de meeste volkeren » als eene weldaad der Voorzienigheid beschouwd, » vermits men verwacht, dat hij de steun zijner » ouders in hunne grijsheid zal zijn; doch in » Dahomey worden de kinderen, kort na hunne » geboorte, aan hunne ouders ontrukt en naar » ver afgelegene dorpen gevoerd, alwaar zij lang » genoeg blijven om niet herkend te kunnen » worden. Deze maatregel heeft ten oogmerk » om alle familiebetrekkingen te vernietigen en » daardoor alle verbindtenissen te verbreken, die » gevaarlijk zouden kunnen worden voor het ko- » ninklijk gezag. Het gevolg hiervan is, dat nie- » mand bloedverwanten hebbende die eenig be- » lang in hem stellen, of waaraan hij zich laat » gelegen liggen, geene andere partij te kiezen » heeft, dan die eener onvoorwaardelijke onder- » werping aan de magt, welke alleen zijne veiligheid » kan daarstellen. Moederlijke liefde en ondermin » zijn daardoor schier geheel onbekende zaken. Ver- » re van hun kroost te liefkozen, trachten de

on-

» ouders, integendeel, die teedere gewaarwordin-
» gen te verdooven, welke zij toch moeten onder-
» drukken, zoodra hunne kinderen sterk genoeg
» geworden zijn, om de vermoeijenissen eener
» lange reis te kunnen verduren."

Ofschoon ik aan het oordeel, dat de Heer NORRIS, in zijne beschouwingen der zeden van Dahomey, heeft aan den dag gelegd, alle hulde doe, zoo moet ik echter verklaren, dat hij zich vergist heeft in dit gebruik toe te schrijven aan het gehcele land, dewijl ik, in het gedeelte door mij bewoond geweest, nimmer een voorbeeld van hetzelve heb gezien. Overigens begrijpt men ligt, dat jaloezij of andere redenen tot het nemen der bedoelde maatregelen hebben kunnen aanleiding geven.

ZESDE HOOFDSTUK.

Feesten en Plegtigheden.

In zeker gedeelte van het jaar, meestal in de maand April of Mei, viert men een feest, hetgeen men wel een vastenavondfeest zoude kunnen noemen. De voornaamste magistraatspersonen der onderscheidene gewesten, en de gouverneurs der fransche, engelsche en portugesche forten, komen dan in de hoofdstad. De scheepskapiteins en faktoors die te Whidah wonen, bedienen zich gewoonlijk van die gelegenheid om hun hof bij den Koning te maken. Het volk komt alsdan van alle kanten aan en allerwege zijn er tenten opgeslagen, hetgeen der stad Grigwie het voorkomen eener groote kermis geeft.

Thans is het ook dat de belastingen worden geïnd. Elk brengt of zendt zijn verschuldigde naar de koninklijke schatkist. De europesche gouverneurs en de blanken die hen vergezellen doen gewoonlijk een of ander geschenk, doch dit wordt geenszins als eene schatting of

andere gedwongene gift beschouwd, want de koning doet er hun wederkeerig een, geëvenredigd in waarde aan hetgeen hij ontvangen heeft, en voorziet bovendien in hun onderhoud, gedurende hun verblijf aan zijn hof. De blanken worden met de grootste bewijzen van achting ontvangen; salvos uit het geschut kondigen hunne komst aan. De kanonnen, waarvan de Dahomiërs zich bij die gelegenheid bedienen, werden door een' hunner koningen, GUADJO TRUDO, van een door hem veroverd hollandsch fort, naar Abomey gebragt (*).

Men merkt bij deze volken een zonderling mengelmoes van beleefdheid en woestheid op. Vreesselijk en onverbiddelijk ten aanzien hunner vijanden, betoonen zij den vreemdelingen eene achting en oplettendheid, die alles overtreffen. Wanneer een blanke in de hoofdstad ziek is, zendt de koning dagelijks den *mayhoe*, of eenigen anderen groot-officier van de kroon, om naar deszelfs toestand te vernemen en alles aan te bieden wat tot herstel van zijne gezondheid kan dienstig zijn.

De

(*) Wij laten dit voor rekening van den Schrijver. *Ned. Vert.*

De zwarten mogen den Koning niet dan in de vernederendste houding naderen, doch van de blanken eischt die vorst geene andere eerbetooningen, dan de zoodanige als in hun eigen land gebruikelijk zijn. Hij staat hun toe van naast hem te gaan nederzitten, en heeft de grootste oplettendheid voor hen. Hij draagt zorg hun europesche koks te verschaffen en, ofschoon men zich in Abomey nimmer van messen, vorken of servetten bedient, zoo geeft men dezelve echter den blanken, die, in één woord, in alle opzigten met eene waarlijk oostersche gastvrijheid onthaald worden. Feesten, muzijk, dansen, jagt, spelen, niets ontziet de Koning om hen te vermaken, en ten einde daarin nog des te beter te slagen, laat hij zijne vrouwen, in prachtigen optogt, hen voorbij trekken.

Doch met deze feesten en vermakelijkheden komen zich daden van barbaarschheid vereenigen, die de beschaafde man niet dan met afgrijzen aanschouwt, en hem levendig doen verlangen, de geheele menschheid aan die woeste onwetendheid ontrukt te zien, welke de eerste oorzaak dezer gedrogtelijke gewoonten is. Ten einde het graf zijner voorvaders te besproeijen, en hun tevens in de andere wereld, de veelsoorti-

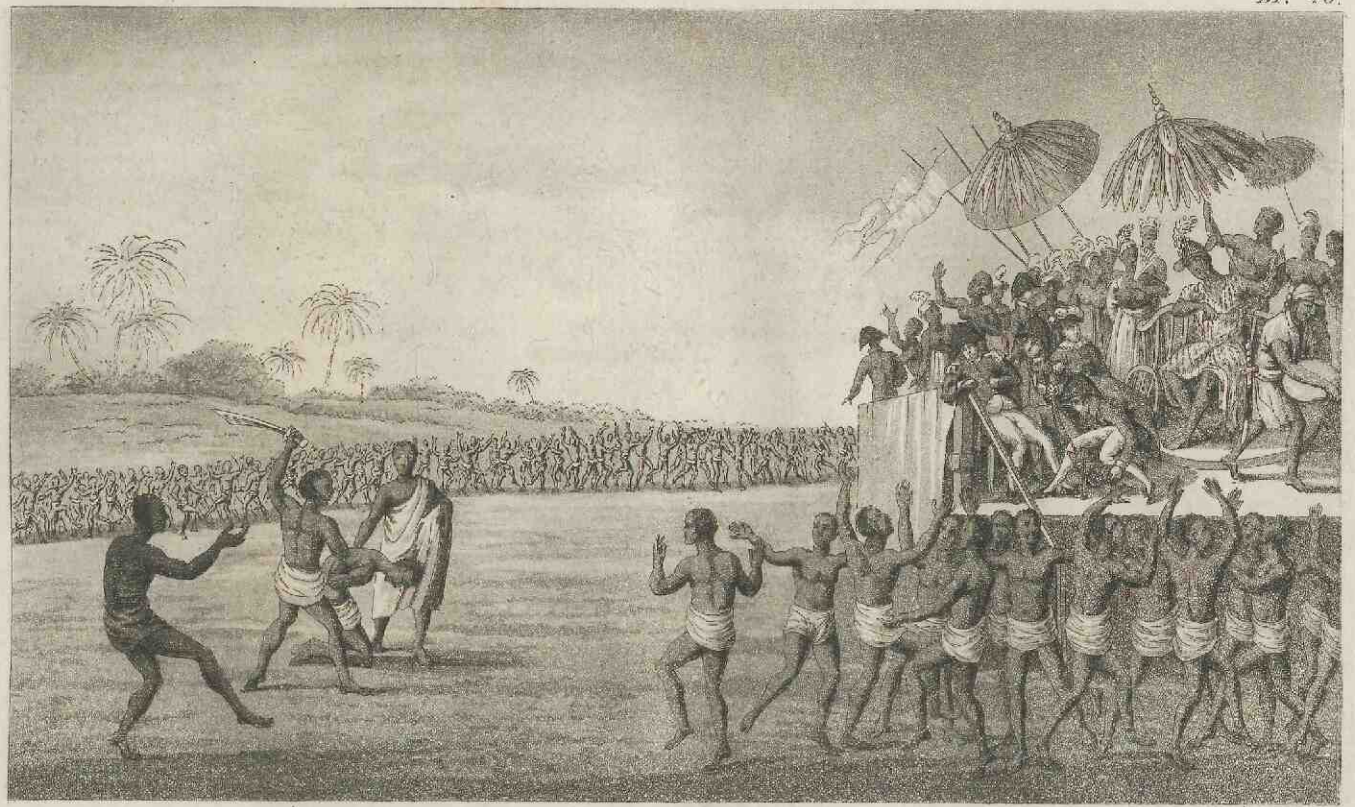

DE MENSCHEN OFFERS.

tige dienaars te zenden, welke zij kunnen noodig hebben, offert de koning jaarlijks met vele plegtigheid een zeker getal menschenlevens op, en het is te midden der feesten, waarvan wij zoo even gesproken hebben, dat deze afschuwelijkheden plaats vinden.

Buiten de muren van het paleis rigt men stellaadjen op, rondom welke men eene groote ledige ruimte bewaart. Op deze verhevenheid nemen de koning, de blanken en zijn geheele hof plaats. Het slagtoffer wordt, met gebondene handen, te voorschijn gebragt, begeleid van eenen priester der fetischen, die eenige geheimzinnige woorden uitspreekt, waarop de beul, die zich met een breed zwaard achter hetzelve bevindt, het met éénen houw het hoofd afslaat. Bij elke ter dood brenging betuigt de menigte, door vreugdekreten en toejuichingen, hare bewondering over de grootheid en pracht des konings.

Gedurende dit alles lezingen de barden des lands, de deugden en groote hoedanigheden van den vorst, welke zij *de sterke namen* heten. Dit tooneel wordt nog verlevendigd door eenen woesten hoop, die rondom de stellaadjen danst, en indien een dezer springers het ongeluk heeft van uit te glijden, wordt hij terstond uit den

kring

kring gerukt, en hem het hoofd afgeslagen, zonder dat zulks de minste stoornis in den dans te weeg brengt.

Gewoonlijk is het onder de krijgsgevangenen, dat de koning, reeds vele maanden te voren, de slagtoffers uitzoekt, die dit feest luister moeten bijzetten; doch, indien hij er geen genoegzaam getal van heeft, maakt hij geene de minste zwarigheid om dezelve uit zijne eigene onderdanen te kiezen. Sommige jaren viert men slechts het eenvoudige, en in andere weder een buitengewoon feest. In dit laatste geval onthooft men, naar het berigt der inboorlingen, vele honderden van menschen; doch men mag hen, met reden, van geneigdheid tot het vergrooten van de pracht huns konings verdenken, en daar wij voor de eer van zulk eene plegtigheid bij te wonen bedankten, zoo kan ik van deze daadzaak geene verzekering geven. De heer JAMES, die, gedurende drie jaren, de moeite nam van de slagtoffers te tellen, zag er nimmer meer dan vijf en zestig te gelijk onthalzen. Den roofvogels en wilde dieren werpt men de lijken dezer ongelukkigen toe, of men hangt dezelve, bij een' hiel aan de boomen op; welk gebruik onder eene zoo brandende zon

hoogst

hoogst gevaarlijk is. De hoofden worden zorgvuldig verzameld, ten einde daarmede de muren van het koninklijk paleis te versieren, welke muren omtrent twee mijlen in omtrek hebben, hetgeen in dit opzigt veel aan onderhoud kost.

In 1715 maakte ADAHOENZA, een hunner koningen, in eene gelukkige onderneming tegen Badagry, een groot getal krijgsgevangenen, die hij tot sieraad van zijn paleis bestemde. De zwarte bouwmeester, met de schikking der hoofden belast, vergiste zich in de berekening zijner bouwstoffen, en een gedeelte van zijn plan was reeds in werking gebragt, toen hij bespeurde, dat er geen genoegzame voorraad van hoofden was, om hetzelve geheel ten uitvoer te brengen. Dit deed hem besluiten om het geheele werk op nieuw te regelen, en de hoofden op eenen grooteren afstand van elkander te plaatsen. De koning echter wilde hierin volstrekt niet bewilligen en merkte met veel juistheid op, dat hij spoedig genoegzame bouwstoffen vinden zou, om het werk op den reeds begonnen' voet gelijkvormig te voltooijen, en in der daad bestelde zijne Dahomische Majesteit weldra honderd zeven en twintig hoofden van Badagrische krijgsgevangenen welke dade-

delijk ter beschikking van den bouwmeester werden gesteld (*).

De Heer NORRIS, dien wij reeds hebben aangehaald, en de heer ABSON, van wien wij deze anekdote overnemen, verhalen, dat de gang die naar de slaapkamer van BOSSA AHADI geleidde, van menschen-schedels was zamengegesteld, ja deze vorst had zelfs daartoe alleen die van de voornaamste veldheeren gebruikt, welke hij, bij onderscheidene gelegenheden, had gevangen genomen. Hij zeide dat het hem vermaak verschafte van dagelijks de hoofden van overwonnene vijanden met voeten te treden. De rand van den kleinen muur, die dit afgezonderd vertrek omringde, was van derzelver kinnebakken gemaakt. Welke ook de zwakheden van AHADI en zijne nakomelingen mogen zijn, men mag gerust verzekeren, dat zij geene vrees voor spoken of verschijningen uit de andere wereld koesteren.

De

(*) De heer NORRIS verzekert, in zijne *Reis naar Dahomey*, dat de koning, wanneer hij zijnen minister beveelt den oorlog te verklaren, zich van deze woorden bedient: *Mijn huis heeft dekstroo noodig*, daarmede op de hoofden van vijanden doelende, die zijn paleis bedekken.

(*Fransche Vertaler*)

De Heer ABSON, Gouverneur van het fort William en Chef van onze bezittingen in dit gedeelte van Afrika, die zich, gedurende zeven en dertig jaren, ambtshalve verpligt heeft gezien om deze jaarlijksche feesten bij te wonen, heeft de goedheid gehad mij vele bijzonderheden wegens de gruwelen mede te deelen, waarvan hij getuige is geweest.

Het is niet alleen bij gelegenheid van de gemelde feesten dat men menschen offert, want telken reize dat de koning de tijding van eenige belangrijke gebeurtenis aan zijne voorvaderen wenscht te doen toekomen, zendt hij hun eenen bode toe, door dengenen te laten onthoofden, die zich het digtst bij hem bevindt.

Den tegenwoordigen koning heeft men dikwijls, wanneer hem een nieuw denkbeeld voor den geest kwam, zulk eenen bode dadelijk eenen tweeden zien nazenden, dien hij dan met dat gedeelte der boodschap belastte, hetwelk hij den eersten vergeten had te zeggen.

Het wordt als eene groote eer beschouwd, wanneer Z. M. zelve zich verwaardigen wil iemand het hoofd af te slaan, en de thans regerende koning wordt, wegens zijne bekwaamheid in

dit

dit opzigt, zeer geprezen. Een arme drommel, die in het geheel niet ingenomen was met de eer van een gezantschap naar s' konings doorluchtige voorouders, maakte eens eenige zwarigheden, en zeide, dat hij den weg niet wist; doch de vergramde vorst voegde hem woedend toe: »Ik zal hem u wel wijzen;" en in hetzelfde oogenblik hieuw hij den ongelukkigen met éénen slag het hoofd af.

Deze jaarlijksche menschenoffers worden als eenen zoo heiligen pligt beschouwd, dat niets den koning zou kunnen overhalen, om dezelve achterwege te laten. Wanneer men hem ook den hoogsten prijs voor de daartoe bestemde slaven bood, zoude hij er echter geen' enkelen van willen sparen, en even onverbiddelijk is hij ten aanzien der vijandelijke opperhoofden, die allen onthalsd worden, wanneer zij in zijne handen vallen.

Op zekeren dag had ik gelegenheid om getuige te zijn van de onverzoenlijke wraakzucht, die hem bezielt. Bij eenen inval, dien de negers in Mahi of Aschanti hadden gedaan, was er door hen eene stad overrompeld, een groot aantal van wier inwoners zij doodden of gevankelijk wegvoerden. Vooral droeg men

zorg

zorg, het hoofd van den vorst van dit gewest naar Abomey te zenden en al de leden van deszelfs geslacht te vermoorden. Op deze wijze wilde men de beleedigingen wreken, welke hij het Koningrijk Dahomey had aangedaan.

Een zestienjarig jongeling, zoon van dezen ongelukkigen vorst, wist echter zijnen rang verborgen te houden, en werd met de andere gevangenen naar de hoofdstad gevoerd. Nadat men hen, die bestemd waren om geofferd te worden, had uitgezocht, werden de overigen te Grigwie verkocht, en de jonge prins werd mijn eigendom.

Weinig tijds daarna vernam men te Abomey, dat er nog eene spruit van het geslacht bestond, hetwelk men meende geheel te hebben uitgeroeid. Daar men reden had om te vrezen, dat hij reeds op eenigen franschen, engelschen of portugeschen slavenhandelaar was ingescheept, nam men, om hem weder te vinden, zijne toevlugt tot eene list, die een zeer juist denkbeeld kan geven van de kunstige veinzerij, welke men zoo dikwijls onder wilde volkeren bespeurt.

De koning zond eenige zijner *halfhoofden*, die men zijne sterfelijke gezanten zou kunnen noemen, in tegenstelling van de onsterfelijke

welke hij naar zijne voorouders afvaardigt. Op zekeren avond kwamen zij op fort *William* aan, vergezeld van eenen woestaard, die den *Yavoegah* verving en, zich volgens gewoonte, ter aarde werpende en het hoofd met stof bedekkende, eischten zij, in den naam des konings, om te worden binnen gelaten. Terstond daarop begaven zij zich naar het verblijf der slaven en wierpen zich op nieuw op den grond, alvorens zij *het woord des konings* uitspraken, of, met andere woorden, hunne boodschap overbragten. Vervolgens gaf een hunner, in eene lange aanspraak, te kennen, dat zijn meester, de vijandschap betreurende, welke er tusschen hem en het geslacht dat hij had doen uitroeijen, bestaan had, en, zoo veel in hem was, de onregtvaardigheid willende herstellen, waartoe hij door verraderlijke inblazingen was overgehaald, een nog levend lid van dat geslacht wenschte weder te vinden, ten einde hetzelve op den troon zijner voorvaderen te plaatsen. Mijn jonge slaaf, volkomen door deze schandelijke list misleid, riep daarop vol vreugde uit: » Ik ben die prins!" en de gezant, over den goeden uitslag zijner onderneming verheugd, antwoordde: » Gij zijt » het ook, dien wij zoeken." Dadelijk maakte

men

men zich meester van den ongelukkigen en boeide hem de handen. Toen ik den waren aard van het voorval begon in te zien — want in den aanvang begreep ik het niet volkomen — kantte ik mij met kracht tegen de wegvoering van eenen neger aan, dien ik wettig had gekocht, en beklaagde mij over de beleediging welke men het fort der kompagnie aandeed, ja bood zelfs aan, om den prijs van den slaaf, in geld of goederen, aan den koning te betalen, mij verbindende om hem te doen inschepen en zoodanig wegvoeren, dat men even weinig van hem hooren zou als wanneer men hem doodde.

De gezant antwoordde mij kort af, dat het noodeloos was hem eenige voorstellen te doen, daar hij ze toch nimmer aan den koning zou durven overbrengen, en, na eene lange weigering, zag ik mij gedwongen, om dezen ongelukkigen jongeling, die eene prooi der wanhoop en te meer aangedaan was, daar juist eene schemering van betere toekomst de plaats van den, voor hem rampzaligsten toestand had vervangen, te laten wegvoeren.

Hij werd terstond medegesleept en zijn bloed koelde de wraakzucht dezer onverbiddelijke barbaren.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Oorlogsverklaring tusschen Frankrijk en Engeland. List des Schrijvers om een fransch vaartuig te bemagtigen.

Op zekeren dag in de maand Mei schreef mij de Kapitein, dat ons Schip de *Trusty* naar Amerika was vertrokken en den Chirurgijn van de *Amelia*, in mijne plaats, aan boord had genomen. Ik was dus van de monsterrol uitgeschrapt. Ook de kapitein was van post veranderd, alzoo hij thans de werkzaamheden vervulde van superkarga, of algemeenen vertegenwoordiger van het handelhuis, dat hem had uitgezonden.

Kort daarop zag ik een engelsch schip naar Whidah stevenen en bespeurde weldra een fransch vaartuig, waarop de driekleurige vlag voor de onze had plaats gemaakt.

Het schijnt, dat men te Liverpool, den oorlog voorziende, nog gedurende den vrede, eenen sterken en talrijk bemanden kaper had uitgerust,

rust, die zich, zoodra de vijandelijkheden eenen aanvang hadden genomen, naar de kust van Afrika begaf en aldaar gemakkelijk al de fransche schepen nam, welke er handel dreven. Het schip, dat zich te Whidah bevond, was onder het getal der genomene. (*)

Te Lagos was er nog een fransche Driemaster, met dertig stukken gewapend en van eene talrijke manschap voorzien. Dikwijls had onze kapitein zich in zijne brieven beklaagd over het nadeel dat dit vaartuig den engelschen handel toebragt, vermits deszelfs lading een beter *assortiment* bevattende, het daardoor ook gemakkelijker slaven kon bekomen.

Ik haastte mij hem van de oorlogsverklaring ken-

(*) De geheele wereld is met de ronde handelwijs der Engelschen bij gelegenheid van den Vrede van Amiens bekend. Het is smartvol voor ons, in de geschriften van een' hunner landgenooten daadzaken vermeld te vinden, die niet met hunne edele en grootmoedige staatkunde van dien tijd overeenstemmen.

Fransche Vert. (*)

(*) Moeten wij deze noot als ernstig gemeend, of wel als een Sarcasme beschouwen? Wij Hollanders ten minste hebben weinig reden om er ons, in het eerste geval, zoo gaaf mede te vereenigen.

Ned. Vert.

kennis te geven, en terstond daarop besloot hij, den franschman te nemen, met reden beseffende, dat hij in éénen slag twee vliegen zoude slaan, indien hij éénen goeden prijs maakte en zich tevens van eenen gevaarlijken mededinger ontdeed.

Er waren toen te Lagos twee kleine doch sterk gewapende engelsche schepen, en mijn kapitein, als de oudste, nam het bevel over beiden op zich. Met grooten spoed deed hij al de karonades, zoowel als de manschap, der andere vaartuigen aan boord van deze twee schepen overgaan, en, aldus toegerust, ligtte hij het anker. Daar het fransche Schip boven den wind was, moest hij onderscheidene gangen maken, alvorens het te kunnen bereiken. Eindelijk op zijde van hetzelve gekomen zijnde, riep hij het toe, dat de oorlog verklaard was en dat hij het, indien het zijne vlag niet streek, dadelijk zoude in den grond boren. Te gelijkertijd schoot men er een goed aantal kogels over heen, om de franschen te bewijzen dat men wél was voorbereid. Ten uiterste over dezen aanval verbaasd, waren zij dan ook genoodzaakt zich over te geven, en de *Julia*, 700,000 franks

franks waardig geschat, werd door ons naar de West-Indiën ter verkoop gezonden.

De overrompeling, waarvan wij ons bedienden voorkwam gewis het spillen van veel bloeds; want de sterkte des franschen vaartuigs en de dapperheid van deszelfs bevelhebber en verdere officieren, laten geenen twijfel over, of het zou aan beide kanten veel volk gekost hebben.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Dood van den Gouverneur ABSON. *Beklagelijk lot zijner dochter.*

De Gouverneur ABSON bevond zich op dit tijdstip, zoowel als de fransche en portugesche Gouverneurs, in de hoofdstad. De feesten, welke hij, ambtshalve, verpligt was aldaar bij te wonen, waren allezins stuitend voor een' man van zijn karakter. De tijd, dien hij in de uitoefening van zijnen post had doorgebragt, had geenszins het afgrijzen verminderd, dat deze gruweltooneelen, waarvan hij genoodzaakt was getuige te zijn, hem inboezemden.

Van Abomey terugkomende, werd hij door eene ernstige ziekte aangetast, die, van dag tot dag erger wordende, in het begin van Julij een eind aan zijn leven maakte.

Meer dan eens had hij het verlangen geuit om begraven te worden op eene plaats welke hij aanduidde en gelegen was onder een' oranjeboom bij het magazijn van het fort. Wij eerbiedigden dit zijn verlangen,

De

De achtenswaardige en goedhartige JAMES was de eenige officier der kompagnie, die nog in het fort overbleef, en ofschoon ook hij zoodanig door ziekte verzwakt was dat hij zijne kamer moest houden, bestelden wij echter, zoo goed wij konden, onzen overledenen gouverneur met krijgseer ten grave. De bevelhebbers der europeaansche forten en de kapiteins der portugesche schepen maakten mede de lijkstatie uit, tot welke de geheele bevolking was toegevloeid, en de smart, op de meeste aangezigten te lezen, getuigde genoegzaam van het leed, dat men algemeen over den dood van dezen braven man gevoelde.

Hij was een man van zachte en bevallige zeden, altijd voorkomend en vol van goedheid, en hoewel hij, in dit afgelegene oord van Afrika, het leven eens kluizenaars had geleid, zoo hadden echter de boeken het gemis der zamenleving bij hem vergoed en hem eene volkomene kennis der engelsche zaken en van hen, die aan het roer van staat stonden, doen verwerven. Was hij langer in leven gebleven, dan zou hij ons van het land, dat hij zoo lang bewoond had, gewis eene beschrijving hebben gege-

ven, die zeker hoogst belangrijk zoude zijn geweest.

Bij eene inboorling had de Heer ABSON drie zoons en eene dochter verwekt. De oudste, die GEORGE heette, had zijne opvoeding in Europa ontvangen. In het oogenblik van den dood zijns vaders bevond hij zich in een naburig gewest, alwaar hij handel dreef. De twee andere zoons hadden, even als hunne zuster SALLY, nimmer het fort verlaten. Deze laatste, twintig jaren oud, vereenigde met eene hoogst bevallige gestalte, een aangezigt vol van uitdrukking, gevoel en levendigheid. Hare zeer bijzondere kleeding bestond uit een stuk katoen, dat van haren boezem tot onder hare knien hing; een schawl, over eenen harer schouderen geworpen, liet eene harer borsten geheel onbedekt en werd vastgemaakt onder haren arm. Zonder zich immer van eenigen vreemden opschik te bedienen, bezat zij eene eigendommelijke geheel natuurlijke schoonheid. Hoewel Engeland niet anders dan uit de verhalen van haren vader kennende, was zij echter fier op het europesche bloed dat door hare aderen stroomde en had zij in haren gang eene houding, die indrukmakend en bevallig tevens was.

Het

Het was vooral in tegenwoordigheid van haren broeder dat men de ongedwongenheid harer manieren moest bewonderen. Dit jonge mensch had uit Europa die onhebbelijke ingebeeldheid en gemaaktheid medegebragt, welke men met den naam van *dandysmus* (*) heeft bestempeld. Zijne zuster, daarentegen, vrij en ongedwongen in alles wat zij deed, nimmer eenige vrouw die haar overtrof gekend hebbende, had ook niemand om na te bootsen en was van alle stijfheid vrij, zonder de welvoegelijkheid, die harer sexe betaamt, te vergeten.

De koning van Dahomey had haar tot vrouw laten vragen, doch haar vader had, zoo min als zij zelve, eenige voorslagen daartoe willen aanhooren.

Zij stond aan het hoofd eener kleine van een oranjeboschje omringde boerderij en bestuurde alzoo de werkzaamheden van eenige slaven.

zoo-

(*) Het verwondert ons dat de fransche vertaler dit woord, vooral zonder eenige omschrijving, heeft overgenomen. Hetgeen de Engelschen een' *Dandy* noemen is een mode-gek, een petit-maitre.

Ned. Vert.

Zoodra had zij echter de ongesteldheid van haren vader niet vernomen, of zij snelde te zijner hulp, wilde aan niemand zijne oppassing afstaan, maar verzorgde hem zelve onophoudelijk met de teederste oplettendheid. Onmogelijk is het de smart te beschrijven, welke zijn dood haar veroorzaakte, zij vergezelde het lijk tot op de begraafplaats, en, toen de plegtigheid volbragt was, stortte het ongelukkige meisje, aan de vreesselijkste wanhoop ter prooi, bij het graf neder.

Zij bevond zich in eenen zeer bedenkelijken toestand. Hare moeder was dood, en al ware deze ook nog in leven geweest, zoo zijn de banden van bloedverwantschap hier te lande toch van weinige beteekenis. Al hare liefde had zij op haren vader gevestigd, die geacht en bemind werd van ieder een; maar hem verliezende, zag zij alle hoop op geluk verdwijnen en werd eene vreemdeling in het land harer geboorte. Het is dus volstrekt niet te bevreemden, dat zij, in dezen toestand, mij als haren beschermer inriep, en gaarne beken ik bovendien, nimmer iemand ontmoet te hebben, die meer eene ware en standvastige verkleefdheid verdiende. De Heer ABSON had daarenboven de goed-

goedheid eens vaders voor mij gehad, toen ik door de ziekte was aangetast, die alle Europeanen alhier, kort na hunne landing, treft, en aan zijne beminnelijke dochter was ik bijna het leven verschuldigd door de zorg, welke zij gedurende die ziekte voor mij gedragen had.

Sallij abson had mij beloofd zich op het vaartuig te zullen inschepen, dat mij naar onze westelijke bezittingen zoude overvoeren, alwaar zij op eene voegzame wijze, van den opbrengst harer goederen, in het midden van hen, die onder haren vader gediend hadden, konde leven.

Gedurende de ziekte des gouverneurs kwam zij, als naar gewoonte, aan de algemeene tafel doch zij was steeds afgetrokken en at niets. De laatste dagen doolde zij tusschen hare boerderij en het fort in, als of zij iets te vrezen had. Eindelijk verdween zij, en toen ik bij de slaven die ons dienden naar haar vernam, zagen deze elkander verward aan en sloegen vervolgens de oogen ter aarde. Al mijne vragen, vruchteloos vindende, deed ik haar in alle rigtingen opzoeken, doch ook dit was te vergeefs. Ik vond hare boerderij geheel verlaten en vermoedde toen, hetgeen ik thans niet ge-

geloven kan, — dat zij eenen zelfmoord had gepleegd.

Een zekere RAMOND, oude dienaar des gouverneurs ABSON, die mij sedert eenigen tijd allerwege volgde, mij eindelijk op eene plaats ziende, waar niemand ons hooren kon, verhaalde mij, met tranen in de oogen, het lot van dit ongelukkige meisje. Hij zeide dat een groot aantal boodschappers des konings, haar, op zekeren nacht, waren komen opligten. Op deze schrikkelijke tijding vervloekte ik duizendmaal den hatelijken tiran, en de verachtelijke werktuigen zijner dwingelandij tevens. De oude RAMOND bezwoer mij voorzigtiger te zijn. » De » muren hebben hier ooren," zeide hij, » en » het eenige dat de bekendmaking uwer woor» den aan den koning beletten kan, is, dat de» zelve al te beleedigend zijn dan dat men ze » in zijne tegenwoordigheid zou durven herha» len. Het zoude echter genoegzaam wezen, » dat de een of ander verzekerde, mij dingen » te hebben hooren zeggen, welke hij niet durft » uitspreken, om mij met mijn gansche gezin » in het grootste ongeluk te storten."

Ik was overtuigd dat de raadgevingen van de-

dezen braven man door de voorzigtigheid zelve werden voorgeschreven, doch ik kon de verontwaardiging niet bedwingen, welke een zoo vreesselijk dwingeland bij mij deed geboren worden.

Tot overmaat van ongeluk vernam ik, dat men het voornemen had om mij te vergeven. Men waarschuwde mij om op mijne hoede te zijn ten aanzien van den *Cudjo*, onzen kok, zoodat ik mij langen tijd genoodzaakt zag om geen ander voedsel dan eijeren te gebruiken, in welke ik verzekerd was dat men geen vergif had kunnen mengen. Ten laatste begon mij echter al deze omzigtigheid te vervelen, en werd ik van oordeel dat het beter was éénmaal goed vergeven te worden, dan gestadig er voor bevreesd te zijn. Ik hernam dus mijne gewone levenswijze en verliet mij op de Voorzienigheid, ofschoon de barbaarsche handelingen, waarvan ik getuige was geweest, mij geenszins wegens de naauwgezetheid van hen, die mij omringden, gerust stelden. Ik moet hier echter nog bijvoegen, dat ik naderhand van de openhartigheid en braafheid der Dahomiërs in het algemeen, en van mijnen kok in

het

het bijzonder ben overtuigd geworden. Welke ook hunne gewelddadigheden zijn mogen, acht ik hen echter niet in staat, om tot eene misdaad, zoo laag en afschuwelijk als de vergiftiging, hunne toevlugt te nemen.

NE-

NEGENDE HOOFDSTUK.

Handel. Taal. Nijverheid.

De negers, die den slavenhandel uitoefenen, laten zich zelden, bij het leveren der slaven, door de blanken betalen. Zij verkiezen geschrevene verbindtenissen, waarin de goederen die hun in ruil zullen worden gegeven, vermeld staan, en ontvangen alles te gelijk wanneer hunne rekening vereffend wordt.

Hun geheugen is in dit opzigt verbazend, want in weerwil der menigvuldige verbindtenissen van dien aard en der menigerlei zaken in dezelve uitgedrukt, zoo herinneren zij zich, nog vele maanden daarna, alles wat er in stond, zonder echter te kunnen lezen.

Het in Dahomey gangbare geld bestaat uit zee-hoorntjes, die er *Cauries* worden genoemd. Men vindt dezelve op de stranden der Molukkche eilanden. Zestien duizend stuks maken eene handel- ons uit, die nagenoeg met 40 schellingen sterling (*) gelijk staat.

Zie

(*) *f* 24 à 25 Hollandsch.

Ned. Vert.

Zie hier de wijze waarop men met die hoorntjes rekent:

40 Cauries staan gelijk met eene string
5 strings » » » » gallina
5 gallinas » » » » aky
4 akys » » » » cabess
4 cabess » » » » ons.

Van de Volta tot aan Benin bedient men zich allerwege van dit geld, en de Heer ROBERTSON verzekert, dat dezelfde wijze van rekenen langs de geheele kust bestaat. Volgens die schrijvers, zijn de telwoorden in het Dahomeysch aldus:

1 — de.
2 — aweh.
3 — etto.
4 — ini.
5 — atto.
6 — aeiza.
7 — teway.
8 — tato.
9 — tené.
10 — ovo.
15 — oato.
20 — quo.

25

25 — quo atto.
30 — bah.
35 — bah atto.
40 — cadie.
45 — cadie atto.
50 — cadie ovo.
55 — cadie ovo atto.
60 — cadie quo.
65 — cadie quo atto.
70 — cadie bah.
75 — cadie bah atto.
80 — caway.
85 — caway atto,
90 — caway ovo.
95 — caway ovo atto.
100 — caway quo.
1000 — affato, etc.

Ofschoon men de waarde van zilver en goud zeer wel kent, zoo dienen deze metalen echter geenszins als gangbaar geld, en men gebruikt ze alleen tot sieraden.

De markten, op welke de noodwendigheden des levens worden verkocht, zijn zoo ordelijk als in Europa. De Dahomiers maken ook katoenen stoffen van eene uitmuntende hoedanig-

heid. Hunne kleuren zijn voortreffelijk en hun blaauw vooral is van eene verwonderlijke vastheid. Het wasschen doet hetzelve geen de minste verandering ondergaan, en het houdt stand zoolang als de stof maar heel blijft. Voor het dagelijksche gebruik maken zij veelkleurige stoffen van zekere gewassen die het land oplevert. Voor alle zaken welke dienen moeten tot huisselijk gebruik weten zij het ijzer te smeden, en in al de proeven die zij in de werktuigelijke kunsten nemen, slagen zij bijzonder wel.

Gedurende den vrede voeren zij eene menigte voortbrengselen des lands naar de omliggende rijken uit en alles duidt bij hen, in hoogen graad, eenen handelgeest aan, die niets dan eene wijze bestiering behoeft.

De heer ABSON heeft dikwijls aan het hof van Dahomey Arabieren ontmoet, die door den golf van Benin op het vaste land aankwamen. Deze menschen voerden wel eenige voorwerpen van handel aan, doch de winsten, welke zij er van trekken konden, waren klaarblijkelijk ongenoegzaam om hen de kosten en gevaren der reis te vergoeden

Daar zij zich, door het uitoefenen van verschillende ambachten, wisten nuttig te maken,

zoo werden zij ook door de inwoners zeer wel ontvangen. Het is waarschijnlijk dat hun wezenlijk oogmerk was, de negers tot het Islamismus over te halen, en zie hier hetgeen dit vermoeden versterkt. Men kent hen onder de negers slechts bij den naam van Molla, (*) en dit is juist de naam, dien de Muzelmannen aan hunne priesters geven. Ten tweede deelen zij eene soort van tooverkaarten, met spreuken uit den Koran beschreven, onder de inboorlingen uit, die dezelve, met veel eerbied, aan de deuren hunner huizen vasthechten, ten einde den kwaden geest te verbannen. De heer DALZELL, dien wij reeds meermalen hebben aangehaald, zegt, dat de koning van Dahomey eenen olifant slagt, om de Arabieren bij het einde hunner ramazan daarop te vergasten.

In de taal dezes lands zijn die verbuigingen onbekend, welke uit den neus en de keel komen en zoo algemeen zijn onder de volken die ten westen van Accra wonen. Bijna alle woorden gaan op zelfklinkers uit, hetgeen de taal zeer zacht en welluidend doet zijn.

De

(*) Verkeerdelijk schrijft men *mollah*; het moet *malla* zijn.

(Fransche Vertaler.)

De namen van menschen en plaatsen hebben dikwijls eene zamengestelde beteekenis. Aldus beduidt de naam van de hoofdstad Abomey: *laat mij alleen;* Whimbo (de naam van een' persoon) wil zeggen: *God is er boven,* en een der titels, welken de koning voert (Sedozaw) bevat dezen zin: *overal waar ik mij wrijve, laat ik mijne reuk.*

Om trommels te maken, hollen zij een stuk hout uit, aan het einde van hetwelk zij dan een schapenvel spannen. Dit werktuig is zoo zwaar, dat er twee mannen vereischt worden om er gebruik van maken: de een draagt het op zijnen rug, terwijl de ander er op slaat. De volkszangen hebben eenen vrij welluidenden gang, en hunne speeltuigen stellen, niettegenstaande derzelver ruwheid, evenwel eene zekere harmonij daar. Zij bezitten vooral eene soort van guitar met vijf snaren, en op eene zeer bijzondere wijze zamengesteld, die de zuiverste toonen voortbrengt. Ook bedienen zij zich van kleine fluitjes, waarop zij zeer kunstig weten te spelen. Zie hier een' hunner zangen, die veelligt niet door hen is gemaakt, doch waarvan de eentoonige eenvoudigheid echter genoegzaam eene afrikaansche oorsprong aanduidt.

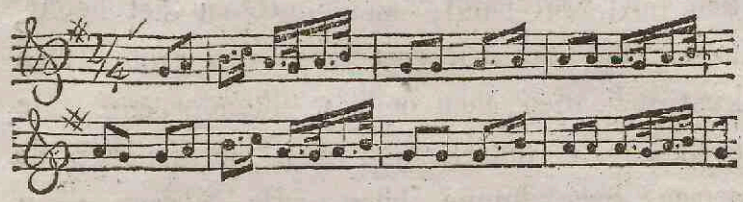

Wanneer de negers bij elkander komen om te dansen, heeft zulks altijd bij het maanlicht plaats. Onder het digte gebladerte eens booms ziet men hen de buitensporigste houdingen aannemen en, wanneer zich eenige door derzelver bespottelijke standen, onderscheiden, worden zij door de aanschouwers, die rondom hen gerangschikt staan, in chorus zingende, toegejuichd. De duivelsche plegtigheden, door den armen Tam O Shanter verzonnen, leverden nimmer eene meer helsche vertooning dan de dahomische danspartijen op.

Wanneer een mindere zijnen meerderen wil groeten, werpt hij zich op de knien, slaat driemaal in de handen en klapt met zijne vingers vlak voor deszelfs gezigt, juist gelijk men in Europa zou doen, wanneeer men iemand wilde beleedigen. Het is waarlijk zonderling, de onderscheidene wijzen gade te slaan, waarop de verschillende volkeren der aarde hunnen eerbied betuigen. In Europa maakt men een tee-

ken met de hand, men ontbloot het hoofd, men sleept met den voet langs den grond, men kust de handen, men omhelst elkander, enz. De oosterlingen ontschoeijen zich en kruissen de armen over hunne borst. De Sinezen slaan hun hoofd tegen den grond, om den vorst hunne hulde te bewijzen, terwijl zij de vuisten sluiten en hunne tanden laten zien, om huns gelijken te groeten. Doch een der belagchelijkste gebruiken van allen, vooral onder eene koude luchtstreek, heeft er bij sommige eilanders in de stille zuidzee plaats: wanneer twee vrienden zich ontmoeten, naderen zij zich met de neuzen en wrijven dezelve tegen elkander.

TIENDE HOOOFDSTUK.

Policie. Lotgevallen van twee broeders des konings.

De policie wordt door het geheele koningrijk met veel gestrengheid uitgeoefend. Niet één vreemdeling, blanke of zwarte, kan eene enkele stap doen zonder bespied te worden, en echter heeft dit op eene geheel onmerkbare wijze plaats. Men kan het koningrijk in alle rigtingen, zonder eenige vergunning daartoe vooraf verkregen te hebben, doorreizen, doch zoodra men slechts aan boord wil gaan, al was het ook maar om er eenige zaken te gaan regelen, moet men eerst een paspoort van den onderkoning hebben bekomen. Het oogmerk van deze omslagtigheid is waarschijnlijk, om hem de reden te doen kennen, waarom men scheep wil gaan, alzoo de policie nimmer in zee komt. Men hoeft er ook in het geheel niet aan te denken, om aan de waakzaamheid des onderkonings te ontsnappen door de vlugt.

Zie hier eene trek, die hunne behendige scherpzigtigheid in een helder daglicht stelt. Een twaalftal blanken lieten, door middel van hunnen tolk, vergunning vragen, om aan boord van hun schip te gaan, ten einde aldaar eenige zaken te regelen. Deze vergunning werd hun onverwijld toegestaan; doch te gelijkertijd zond de onderkoning eenen bode vooruit, om aan het opperhoofd van een dorp, waar zij moesten door komen, eene mondelinge persoonschets over te brengen van hen, die een paspoort verkregen hadden. Toen de blanken aankwamen, kwam hun getal volmaakt uit, doch één hunner had zich in de plaats eens anderen gesteld. De *Cabocir* ontdekte zulks terstond en zag, dat hij geenszins een van diegenen was, aan wien de vergunning was verleend.

Onderscheidene menschen heb ik pogingen zien doen, om zich aan deze wet te onttrekken en met de menigte naar kakeraken-kroem te gaan (dit woord is zamengesteld uit den naam van het opperhoofd *Kakeraken* en het woord *kroem*, dat dorp beteekent); doch men deed hen met veel beleefdheid opmerken, dat er waarschijnlijk eenig misverstand met hunne reispassen

sen plaats had, en dat het volstrekt noodzakelijk was naar Grigwie terug te keeren.

De koning had twee zijner jonge broeders op een vaartuig gezonden, ten einde *in het land der blanken gezond verstand te gaan opdoen:* aldus bestempelen zij altijd eene zoodanige reis. De kapitein echter, aan wien men hen had toevertrouwd, kwam ongelukkig op den overtogt te sterven, en het zij dan dat hij volstrekt geene schikkingen te hunnen aanzien had gemaakt, of dat de domheid en achteloosheid van hem, die het bevel op zich nam, er de oorzaken van waren, deze jonge vorsten werden te Demerarij als slaven verkocht. Zoodra men dien misstap ontdekte, haastte zich de Heer ROBERTSON van Liverpool wel, om hen te doen terug koopen, doch het kwam den eigenaars van het schip duur te staan, te meer, dewijl men eerst verkeerdelijk twee andere jongere negers, in hunne plaats, naar Engeland had doen vertrekken. Ten laatste echter bragt men de twee broeders des konings op de kust van Afrika terug; zij werden aan de zorg van mijnen kapitein DAVIDSON toevertrouwd, door wien zij mij van Lagos met den kotter werden toegezonden, met verzoek om hen alle mo-

ge-

gelijke oplettendheid te bewijzen en naar Abomey te doen geleiden.

Ik ontving hen bij hunne ontscheping en vergezelde hen naar Grigwie. Zij waren gekleed gelijk Engelschen van 15 of 16 jaar gewoonlijk zijn; doch, in weerwil hunner europesche kleeding, hadden zij naauwelijks den grond betreden of namen de gebruiken des lands wederom aan. Bij den aanblik van eenen ouden *Cabocir*, die de passagiers in oogenschouw kwam nemen, vielen zij op de knien, klapten met de vingers en sloegen in de handen, overeenkomstig hunne oude gewoonten, welke eene verwijdering van twee jaren hun niet had kunnen doen vergeten. *Kakeraken* had geenszins meer achting voor hen dan voor de andere negers, en het eenige dat hij deed was dat hij hen met de hand uit de houding opligtte, waarin zij zich bevonden.

Toen ik op het fort *William* was aangekomen, zond ik den koning eenen bode toe, om hem van de gelukkige terugkeer zijner broeders kennis te geven. Inmiddels kon ik deze jonge lieden er niet toe overhalen, om met ons het middagmaal te houden. Daar de onderkoning alleen het regt heeft om naast eenen blanken te gaan zit-

zitten, zoo bleven zij in hunne weigering volharden (*). Den volgenden morgen vond ik HH. KK. HH. geheel naakt en van de engelsche kleedij geheel ontdaan. Somtijds schenkt de koning aan den een' of ander' zijner onderdanen den titel van *blanke* en magtigt hem om kleederen, schoenen en een engelsch regenscherm te dragen, in één woord, om in alles de rol van eenen Europeaan te spelen; doch hetzij hij het niet raadzaam oordeelde, of liever dat hij er in het geheel niet aan dacht, de koning *blankte* zijne broeders, in weerwil hunner reis naar Engeland, niet, en het was om die reden dat men hen noodzaakte, hunne oude kleeding weder aan te nemen. Eenige dagen daarna kwamen er *halfhoofden* op het fort, met een bevel des konings, om de jonge prinsen naar Abomey te voeren. Het schijnt dat zij het misverstand, hetwelk er met hen had plaats gehad, niet hadden opgemerkt, want zij beklaagden

(*) Het is opmerkelijk, dat dit voorregt zelfs niet aan het hof plaats heeft, alwaar iedereen op den grond ligt, terwijl de koning en de blanken alleen op stoelen zijn gezeten.

DE SCHRIJVER.

den zich volstrekt over geene kwade behandeling. Overigens is het waarschijnlijk, dat zij te Demerarij niet veel *gezond verstand* zullen hebben opgedaan, en in Engeland nog minder, alzoo zij daar slechts zeer kort geweest waren. Het was dus aan boord dat zij waren gevormd en men weet dat matrozen zich allezins op de opvoeding verstaan!

ELF-

ELFDE HOOFDSTUK.

Regterlijke beschuldiging tegen den Schrijver. Zijn vertrek.

Eenigen tijd na dit voorval ontving ik van mijnen kapitein bevel, om op te breken en te Lagos bij hem te komen, van waar het schip *Prinses Amelia* naar de West-Indische eilanden zoude vertrekken. Dien overeenkomstig liet ik den koning om vergunning tot mijn vertrek verzoeken. In het eerst ontving ik eenige ontwijkende antwoorden, doch weldra zeide men mij stellig, dat ik, om redenen welke men niet verkoos te ontvouwen, tot nader order slaaf van den koning zou blijven.

Ik moet hier wel doen opmerken, dat de slavernij, waarin ik mij alzoo bevond, mij geenerlei soort van arbeid oplegde en mij niets van de achting ontnam, die ik onder het volk genoot. In eene taal, die zelve niet rijk is en bovendien door geene tolken van schitterende bekwaamheden

den wordt overgebragt, moet men altijd aan de woorden de best mogelijke uitlegging geven.

Desniettegenstaande streelde het mij niet zeer, mij alzoo in de handen dier barbaren te bevinden en met geduld het lot te moeten afwachten, dat hunne grilligheid mij konde bereiden; doch daar het beste middel om gelukkig te zijn daarin bestaat, dat men nimmer het ongeluk vooruitzie, en hetzelve trotsere, wanneer men er zich in bevindt, zoo besloot ik partij te kiezen en begon alle middelen te bedenken, welke dienen konden om mij in mijne ontvlugting behulpzaam te zijn. In de eerste plaats zond ik mijn' kotter naar Lagos, ten einde den kapitein van den hagchelijken toestand te onderrigten, waarin ik mij bevond, en zijnen raad in denzelven te vragen. Hij antwoordde mij, dat ik al het mogelijke moest aanwenden, om mij weder met dit volk op eenen goeden voet te brengen, en dacht overigens, dat mijn oponthoud alleen aan eene gril van den koning moest worden toegeschreven. Hij verzekerde mij, dat hij geen middel zoude onbeproefd laten, om mijne vrijstelling te bewerken, en dat ik geenszins te vreezen had van op deze onherbergzame kust, zonder bescherming, aan mijn lot te zullen wor-

worden overgelaten, vermits brieven die hij pas ontvangen had, hem noodzaakten om er nog lang te vertoeven.

Na vele vertoogen, vernam ik ten laatste, van een' zwarten vriend, dat men mijne zaak ging onderzoeken, en ik mij, met mijnen tolk, naar het huis van zekeren YOHATOE moest begeven, alwaar mijn *palaver* beginnen zou. Dit woord *palaver* komt van het portugesche *palabras*, woorden; doch op de kust van Afrika, wordt het in eene veel uitgebreidere beteekenis gebruikt. Men verstaat er een regtsgeding, eenen twist, eenen woordenstrijd, en ook eene regterlijke vervolging door.

Ter bestemder plaatse zijnde aangekomen, vond ik er eenen raad van twaalf grijsaards vergaderd. Zij waren in de opene lucht naast het huis gezeten. Alle waren inwoners der stad, en opzettelijk voor het onderhavige geval benoemd. Naderhand vernam ik dat de jongste hunner tachtig jaren oud was. Het gekroeste haar hunner hoofden en de dikte hunner grijze baarden, leverde eene zonderlinge tegenstelling met de zwartheid van hun vel op, en gaf hun een indruk verwekkend voorkomen.

Ik begon met mij in sterke bewoordingen

er over te beklagen dat men mij het verlof om te vertrekken had geweigerd, en maalde de nadeelen, welke zulk eene onbillijke en willekeurige handelwijze voor het land moest hebben, met al de welsprekendheid af, waarvoor ik vatbaar was. Ik beweerde, dat de blanken, door zulke gewelddadige mishandelingen bevreesd gemaakt, zich in het vervolg wel zouden wachten van te Dahomey handel te komen drijven, en besloot met den eisch, dat men mij met de redenen van mijn oponthoud zoude bekend maken.

Mijne regters, na mij met den meesten aandacht te hebben aangehoord, antwoordden mij, dat de toestemming tot mijn vertrek om drie redenen geweigerd werd.

1°. Vermits ik de koninklijke schatkist benadeeld had, door met een vaartuig van drie masten handel te drijven, terwijl ik slechts de regten van een' kotter betaalde. (*)

2°. Vermits een engelsch schip een fransch vaar-

(*) Sedert heb ik vernomen, dat een zekere R....n, om zich wegens eene van mijn' kapitein ontvangene weigering, op een zeer onredelijk verzoek, te wreken, ons had verklapt.

DE SCHRIJVER.

vaartuig had aangevallen, dat te Uzidah vreedzaam handel dreef, en daardoor den koning al wederom van de regten had verstoken, die hij van dit schip zou hebben ontvangen. Men verweet mij, van bij die gelegenheid al het volk, onder mijn bevel, te hebben verzameld en met hetzelve wegens dit voorval, dat natuurlijk voor de belangen van Z. M. allezins schadelijk moest zijn, een vreugdefeest gevierd en geld onder het volk uitgedeeld te hebben.

3°. Vermits ik nog vele goederen in mijn pakhuis had, waarvan de wederuitvoer aan de dahomische staten veel nadeel konde toebrengen, door te doen vermoeden, dat zij er geene voordeelige markt hadden gevonden.

Op de eerste beschuldiging antwoordde ik, dat ik naauwelijks een voor een' kotter genoegzaam getal slaven had ingescheept, en men mij dus niet verwijten kon den koning benadeeld te hebben, alzoo ik regten betaald had, in evenredigheid van het getal personen door mij weggezonden. Ik stemde toe, dat de kotter met onzen driemaster gemeenschap had gehouden, doch beweerde te gelijkertijd, dat zulks

gewoonlijk plaats had, tusschen schepen die denzelfden eigenaar toebehoorden.

Op het tweede punt antwoordde ik, dat wij, in weerwil van ons aandeel in het nemen van het fransche schip in den golf van Lagos, met Whidah niets te maken hadden, vermits het genomene vaartuig zich toen buiten de grenzen van het dahomische rijk, en binnen die van Groot-Brittanje, dat is in zee, (*) bevond. Om de vreugde te regtvaardigen, welke ik, bij het vernemen dezer tijding, had aan den dag gelegd, vroeg ik hun, of het dahomische volk geene vreugdefeesten vierde en deszelfs goden geene dankoffers bragt, wanneer het zijne vijanden had overwonnen, en besloot daaruit, dat ik evenzeer het regt bezat om mijne blijdschap over eene gelijksoortige gebeurtenis aan den dag te leggen.

Wat het derde punt betrof, ruimde ik, zonder mij op te houden met te trachten hun te doen gevoelen, hoe onbillijk en onredelijk het was, den wederuitvoer van éénmaal gelande koopwaren te beletten; geheel uit den weg, door

(*) ! ! ! Fransche en Ned. vert.

door alles wat mij nog overbleef aan den heer JAMES te verkoopen, die mij daarvoor slaven in de plaats gaf.

Het geding, waarvan wij alzoo den hoofdzakelijk inhoud hebben medegedeeld, hield twee à drie uren aan, want de regters namen veel bedaardheid en plegtstatigheid in acht. Alvorens de vergadering scheidde, verzocht ik haar een gunstig verslag te willen uitbrengen, ten einde mij het noodige verlof tot mijne afreize te doen verkrijgen; doch men gaf mij volstrekt geen voldoenend antwoord, hetgeen mij te meer bevreemde, daar ik op de aangezigten mijner regters eene levendige belangstelling had meenen te ontdekken, toen ik mijne middelen van verdediging voordroeg.

Doch mijn geding was eene *koninklijke zaak* (eene soort van gevallen, die de lieden, welke het land kennen, altijd op het zorgvuldigst trachten te vermijden), en de regters konden dus geenszins vrijelijk hun gevoelen uitbrengen. Ik ontdekte weldra, dat al mijne welsprekendheid geheel vergeefs, dat al mijne redekavelingen nutteloos waren geweest, met één woord, dat mijn toestand dezelfde bleef. Ik wist niet, waar heen ik mij wenden

moest en had de zorg voor mijne redding bijna geheel aan de voorzienigheid overgelaten; doch bedenkende, dat het nimmer raadzaam is, eene zaak aan het noodlot (*) toe te vertrouwen, die men zelf kan verrigten, zoo ging ik op nieuw ontwerpen voor mijne ontvlugting smeden. Het was in dit oogenblik, dat een dier gelukkige voorvallen, die de helderziendste koppen verbaasd doen staan en geene menschelijke wijsheid kan voorzien, mij plotseling redde.

Op het berigt, dat de heer JAMES van den dood des heeren ABSON had gegeven, werd de heer HAMILTON door het Hoofdbestuur der kompagnie van Accra afgezonden, met volmagt, om den toestand van onze bezitting te Whidah in oogenschouw te nemen en zelfs om er den post van Gouverneur te aanvaarden, indien hij zulks voor de belangen der kompagnie raadzaam zoude oordeelen.

Deze omstandigheid was zeer gelukkig voor mij. De heer HAMILTON moest zich alleen naar de

(*) Wij laten dezen volzin en deze jammerlijke verwarring van de denkbeelden voorzienigheid en noodlot, geheel voor rekening van den schrijver.
Ned. Vert.

de hoofdstad van Dahomey tot het afleggen van een bezoek van pligtpleging begeven, doch hij maakte van die gelegenheid gebruik om te mijnen aanzien de ernstigste voorstellen te doen, en den koning te doen opmerken, welke noodlottige gevolgen eene zoodanige handelwijze voor zijn rijk hebben zoude. Het is dan ook aan zijne komst en het belang dat hij in mijn lot stelde, dat ik het weder verkrijgen mijner vrijheid verschuldigd ben. Wel is waar, door eene belagchelijke stijfhoofdigheid, wilde de koning mij geenszins het verlof om te vertrekken verleenen; maar ik ontving de verzekering, dat men mijne ontsnapping niet zoude verhinderen, en gelukkig van tot dien prijs uit mijne slavernij verlost te worden, zag ik zoo naauw niet op de wijze, waarop zulks plaats had.

Het schijnt dat ik mij in het rijk den naam van oproerling had verworven en, in eenige opzigten, verdiende ik denzelven. In de eerste plaats was ik zeer zwart gemaakt door hem, die mij wegens de uitgaande regten had verklapt, en dit was de voornaamste oorzaak der ongunstige meening over mij. Het gestadige gaan en komen van mijnen kotter ten

tijde van het nemen des franschen vaartuigs, en eenige andere voorvallen, die er te Lagos plaats hadden en waarin ik veel belangstelling aan den dag legde, al deze omstandigheden vereenigden zich, om mij als eenen openbaren rustverstoorder te doen voorkomen. Bij onderscheidene gelegenheden had ik bovendien zeer onvoorzigtige gesprekken gevoerd.

Zoo zeide mijn tolk mij ook eens: *men vindt u goed voor den oorlog, maar voor den handel niet.*

Omstreeks denzelfden tijd ontving ik eenig berigt wegens het lot van SALLY ABSON. Wij hadden een allereerbiedigst smeekschrift opgesteld, om naar Abomey te zenden, ten einde eenig narigt nopens hetgeen er van dit belangwekkende en op eene zoo zonderlinge wijze verdwenen meisje geworden was, in te winnen; doch konden niemand vinden, die er zich mede wilde belasten. Wij hadden ook den heer HAMILTON van het voorval kennis gegeven, en deze bepleitte de zaak onzer beschermeling met veel vuur.

Wij verkregen de zekerheid dat de ongelukkige opgeligt en voor den koning was gevoerd geworden. De hovelingen waren van verbazing

en

en schrik vervuld geweest, toen zij haar niet alleen zagen weigeren te knielen en Z. M. eenigen eerbied te betoonen, maar Hoogstdenzelven bovendien, met kracht van taal, zijne dwingelandij en onregtvaardigheid hoorden verwijten, ten aanzien van iemand die zijne onderdaan niet was. In de eerste opwelling zijner woede wierp de tiran haar ter aarde; doch, hetzij hij begreep reeds te ver gegaan te zijn, of wel dat hij verwonderd was over den moed dezer heldin, hij mishandelde haar niet verder en beval, haar buiten zijn gezigt te voeren. Nooit wilde hij hare terugkeer naar Whidah toestaan. De heer JAMES, broeder van den meermalen aangehaalden heer van dien naam, had haar slechts van verre in het serail gezien, en haar niet kunnen spreken. Desniettemin had hij vernomen, dat zij zich, sedert hare ontvoering, aan de verschikkelijkste wanhoop had overgegeven en ten laatste, met een hart van droefheid verscheurd, ten grave was gedaald.

In mijn gansche leven heeft mij niets zoo veel smart veroorzaakt, als het geweld dit arme meisje aangedaan. Hare grootmoedigheid, welke ik, zonder ondankbaar te zijn, niet kan vergeten,

ten, en haar heldenmoed in het gezigt van den dwingeland, dien zij heeft weten te trotseren, deden een leedwezen over haar gemis bij mij ontstaan, hetwelk eene lange reeks van jaren nog niet heeft kunnen uitwisschen. Het schijnt dat de aanspraak des konings zich daarop grondde, dat de moeder eene zijner onderdanen was geweest; doch daar SALLY onder engelsche vlag geboren werd, is er geen twijfel aan of zij behoorde vrij te blijven.

Sedert eenigen tijd heeft onze afrikaansche kompagnie de vesting van Whidah verlaten, welks laatsten gouverneur men, gedurende drie jaren, gevangen heeft gehouden. De koning heeft wel vele pogingen gedaan om de betrekkingen weder aan te knoopen, doch tot hiertoe zonder gevolg.

Vijftig jaar geleden was Dahomey het bloeijendste en, door zijnen handel met de europesche volken, het rijkste koningrijk van Afrika. Sedert is het echter van dien trap van voorspoed merkelijk gedaald, en niet alleen dat de voortbrengselen van deszelfs vlijt bijna geheel zijn verdwenen, maar bovendien hebben de Eijos en Aschantynen het vele verliezen toegebragt.

De

De slavenhandel had nimmer behooren te bestaan. Het spreekt dus van zelf dat men welgedaan heeft met denzelven te verbieden; doch alleen door hem geheel en al uit te roeijen kan men het lot der Afrikanen verbeteren. Wanneer zij zich volkomen van de hulpbronnen zullen verstoken zien, welke deze handel hun verschafte, alsmede van de zaken, die onmisbaar voor hen geworden zijn, zullen zij gedwongen worden, om tot het bekomen van dezelve, hunne toevlugt tot meer lofwaardige en min wreede middelen te nemen.

Er is alle reden om te gelooven, dat de oorlogen onder hen zullen ophouden, op het oogenblik dat de slavenhandel ganschelijk zal zijn vernietigd, of, indien zij al niet geheel ophielden, zullen zij ten minste meer zeldzaam zijn.

In een gesprek, dat ADAHOENZA en de heer ABSON eens te zamen hadden, verklaarde die vorst aan onzen gouverneur, dat hij noch zijne voorouders immer den oorlog gevoerd hadden, met het enkele oogmerk om slaven te verkrijgen, ten einde die aan de blanken voor koopwaren te verruilen; maar in weerwil van den eerbied, dien ik voor dezen doorluchtigen persoon en zij-

zijne voorouders gevoel, moet ik aan de waarheid van zijne betuiging twijfelen, want wij hebben dikwijls gezien, dat zij zich onderling den oorlog verklaarden, op hoop alleen, van daardoor europesche goederen te zullen verwerven. Er is echter geen twijfel aan, of, wanneer men de bron der tweedragt wegneemt, zullen zij hunne begeerten, door eenen wettigen handel, trachten te bevredigen, en alsdan zal de beschaving, onder het geslacht der negers ook zeer gemakkelijk vorderingen maken.

Daar dit intusschen niet het werk van éénen dag is, zoo zoude het der menschlievende (*) staatkunde van Groot-Brittanje waardig zijn, om bij voorraad de menschenoffers te beletten; want deze maken de voornaamste hinderpalen uit, welke den voortgang der beschaving belemmeren.

De Dahomiers en hunne naburen staan, gelijk alle wilde volken, onder de heerschappij van het bijgeloof; doch zijn zoo dweepziek niet als vele andere natien.

In

(*) Men vergete niet dat het een Engelschman is, die spreekt.

Ned. Vert.

In handelzaken spreiden zij eene billijkheid en een gezond verstand ten toon, welke men te vergeefs bij de aziatische en amerikaansche (*) volkstammen zoude zoeken, en voor het vernuft en de kennis der Europeanen, leggen zij eene groote bewondering aan den dag.

Ik wenschte dus wel, dat Engeland, schoon op eene vriendschappelijke wijze, den koning van Dahomey tot het afschaffen der menschenoffers trachtte over te halen. De achting waarin wij in die gewesten staan, zoude zulk een aanzoek veel gewigt bijzetten; maar het zoude ongetwijfeld tevens zeer wenschelijk zijn, dat de andere mogendheden, gezamenlijk met ons, ter bereiking van dit doel hunnen invloed aanwendden. Ook zoude het veelligt zeer heilzaam kunnen wezen, een paar jonge prinsen naar Europa te voeren en deze gevoelens in te prenten, welke zoo wel de vervulling van ons verlangen als de beschaving des lands bevorderen kunnen (†).

Zwaar-

(*) Deze bewering komt ons onjuist voor. Het wordt algemeen erkend, dat het verstand van het neger-ras minder dan dat der mongoolsche en amerikaansche volken is.

Fransche Vert.

(†) Engeland heeft onlangs eene proeve van dit plan

Zwaarhoofden (*) zullen zekerlijk hier wel tegen in brengen, dat menschenoffers eenen godsdienstigen pligt voor de negers uitmaken, en zij zullen zich vooral op de weigering des konings beroepen, om eenen tot offer gekozenen slaaf, tot welken prijs ook, te verkoopen, alsmede op de drift, met welke onze twee jonge negers hunne kleederen hernamen (zie p. 76) zoodra zij den grond van Dahomey weder drukten.

Op de eerste dezer tegenwerpingen kan men antwoorden, dat eigenlijk niemand immer getracht heeft, hen al het afschuwelijke hunner barbaarsche gebruiken te doen gevoelen, en ik ben innig overtuigd, dat, de bedoelde tusschenkomst eene veel heilzamere uitwerking op hen zoude hebben, dan voorstellen van oogenblikkelijk belang. Wat de twee jonge vorsten betreft, zoo is het klaarblijkelijk, dat zij geenerlei kennis van Engeland hadden kunnen verwer-

plan met de neger-vorsten van Madagascar genomen. Frankrijk heeft, reeds lang geleden, hetzelfde gedaan.

Fransche Vert.

(*) Dit soort van menschen is het schadelijkst van alle, zoo voor den land- als zeedienst.

De Schrijver.

werven, en men dus uit hun voorbeeld geen genoegzaam bewijs ontleenen kan.

Bij den koning van Aschanti hebben wij tegenwoordig eenen zaakgelastigden, die met voorzigtigheid naar de denkbeelden van die volkeren, op dit onderwerp, kan polsen. En zoude het koninklijke oorlogschip, dat onze bezittingen op de kust gaat in oogenschouw nemen, ook niet een dag of acht voor Whidah ten anker kunnen gaan liggen? Eenige officieren, van wier bescheidenheid men verzekerd was, konden zich dan met een geschikt gevolg naar Abomey begeven; zoo zij al niet in hun hoofddoel slaagden, zouden zij er ten minste zeker met veel achting en onderscheiding behandeld worden. Indien deze twee pogingen eene gewenschte uitwerking hadden, zoude het voorbeeldvan twee rijken, gelijk Aschanti en Dahomey, gewis eenen vermogenden invloed op de naburige staten uitoefenen.

Het is op de Goudkust gebruikelijk, om, bij de lijkplegtigheid van een' man van aanzien, tevens een groot getal vrouwen levendig te begraven. De heer DAWSON, gouverneur van Arimaboe, de toebereidselen hiertoe op zekeren dag van uit zijn fort ziende maken, deed,

deed, aan het hoofd van eenige manschappen, eenen uitval en ontrukte deze rampzalige slagtoffers aan eenen zoo vreeselijken dood, ja wist zelfs te bewerken, dat zulke barbaarschheden in het vervolg niet meer werden gepleegd.

In weerwil van de krachtdadigste maatregelen, heeft onze regering in Hindostan eene zoo wreedaardige gewoonte nog niet geheel kunnen doen ophouden, en echter heeft men het in dit land, alwaar het bijgeloof nog vrij sterker dan in Afrika is, in sommige oorden toch zoo ver gebragt, dat men de weduwen belet heeft, zich op de lijken hunner echtgenooten te verbranden (*).

De proefneming, welke ik, ten behoeve van Afrika en in den naam der menschheid, voorstel, kan zoo gemakkelijk en met zoo weinig kosten gedaan worden, dat het wel te beklagen zoude zijn, indien dezelve werd veronachtzaamd.

(*) Het gebeurd maar zelden, dat de engelsche magt in het voorkomen van deze godvruchtige zelfmoorden slaagt. Zie de aanteekeningen van den heer LANGLES in *de Voyage pittoresque de Hodges*, I. D. p. 193.

Fransche Vert.

zaamd. Doch hernemen wij den draad mijner geschiedenis.

Mijn kapitein had mij aangeraden, om naar een naburig koningrijk te gaan, alwaar ik, in alle veiligheid, eene geschikte gelegenheid om te vertrekken konde afwachten.

Ik maakte van de gemakkelijkheden gebruik, welke de meeren en rivieren den reiziger aanbieden, om mij in het kleine Popo te begeven, en na eene overeenkomst met den Schipper eener Cano te hebben getroffen, stapte ik vrolijk in dezelve en zeide deze wereld der dwingelandij van ganscher harte vaarwel. Ik was echter nog niet vrij. Mijne leidslieden, na den ganschen nacht te hebben doorgeroeid, veranderden plotseling van koers en voerden mij, in weerwil van alles wat ik daartegen inbragt, naar de hoofdstad alwaar de *Cabocir*, of liever de koning des lands, de groote POPO genaamd, woont.

Het schijnt dat alle zeelieden, die deze wateren bevaren, verpligt zijn om hen welke zij overvoeren voor deze personaadje te brengen, die dan een regt van doortogt van hen heft. Z. M. was beschonken in het oogenblik dat ik aan

Hoogstdenzelven werd voorgesteld en grootelijks verlegen met de keus der schatting welke hij vorderen wilde. Mijne verlegenheid was niet minder groot, doch eene gelukkige omstandigheid verloste mij weder. Eene vrouw, die eenen veel vermogenden invloed op den koning scheen uit te oefenen, verliet, zoodra ik aan wal stapte, de vergadering en keerde kort daarna terug, eenen witten zijden doek in de hand houdende. Toen herkende ik in haar eene negerin van rang, aan welke ik dezen doek had ten geschenke gegeven, bij gelegenheid dat zij het fort william was komen bezoeken. De koning besloot twee stukken laken en een vaatje brandewijn te nemen, en ik vervolgde daarop mijne reis. Gedurende de weinige uren, welke ik onder deze negers doorbragt, trachtten zij mij door dansen, gezangen en muzijk te vermaken. Te gelijkertijd bespeurde ik eenige personen onder de boomen uitgestrekt en gebonden, doch ik weet niet of het krijgsgevangenen dan wel misdadigers waren. Twee dagen stuurden wij nog westwaarts en zagen vele olifanten op het strand.

Eindelijk kwam ik in het huis van eenen hol-

hollandschen jambo (*), NIESER genaamd, aan. Mijne handen en aangezigt waren geheel door de vreesselijke zonnehitte verschroeid.

Het kleine Popo staat onder de bescherming van den koning van Aschanti. De wetten zijn er zeer gunstig voor vreemdelingen, gelijk er dan ook, in weerwil van de gevaarlijkheid der zee op deze kust, een belangrijke handel wordt gedreven.

De inwoners hebben, in taal en kleeding, vele overeenkomst met die van Whidah. Zij zijn zeer beleefd en goedwillig, en zijn groote liefhebbers van spelen en openbare feesten.

Ik bleef drie weken onder hen. Na verloop van dezen tijd begaf ik mij aan boord van de *Prinses Amelia*, en kwam spoedig te Barbados aan.

(*) Dit is de naam, dien men aan de mestischen, of kinderen van eenen blanken en eene negerin, geeft.
Schrijver.

EINDE.

G. 700.